

Måndagen den 7 december

Kl. 11.00–15.12

§ 1 Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 10 december kl. 14.00*.

§ 2 Granskningsbetänkande hösten 2020

Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU10
Granskningsbetänkande hösten 2020
föredrogs.

Inledning och administrativt inriktad granskning (kapitel 1)

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Inledning och
administrativt inriktad
granskning (kapitel 1)*

Anf. 1 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! I mer än 200 år har riksdagens konstitutionsutskott granskat att regeringen och statsråden i sin ämbetsutövning har följt grundlagarna och andra lagar och regler som styr regeringsarbetet.

Konstitutionsutskottets ledamöter är alla folkvalda och tillhör olika politiska partier, men granskningen är formell och handlar inte om vad som kan anses vara politiskt önskvärt eller klandervärt. Konstitutionsutskottets granskning kan sägas innebära att politiskt ansvar utkrävs på konstitutionell grund. Att det konstitutionella snarare än det politiska perspektivet ska ligga till grund för utskottets granskningsarbete är av central betydelse. Det förpliktar men erbjuder samtidigt öppningar till samförstånd över partigränser där samförstånd inte alltid råder.

Årets granskningsarbete har varit annorlunda till följd av den pandemi som världen nu genomgår. Utskottet beslutade i våras att skjuta upp den så kallade vårgranskningen till hösten. Normalt används hösten till en mer administrativt inriktad granskning. I år har det blivit så att utskottet har fått arbeta parallellt med dessa två granskningar. Det gör att vi i det här betänkandet, KU10, presenterar resultatet av hela årets granskningsarbete.

År 2020 års granskning bygger på 30 anmälningar, vilket får anses vara normalt men i den högre delen av normalspannet. De senaste 20 åren har antalet anmälningar varierat från knappt 20 till ungefär 40.

Vad konstitutionsutskottet kommer fram till mer i detalj återkommer vi till under debatten, men jag vill ändå på ett övergripande plan nämna att utskottet påtalar brister i 12 av dessa 30 ärenden. De statsråd som det hand-

lar om är Isabella Lövin, Ann Linde, Peter Hultqvist, Ylva Johansson och Per Bolund och ytterligare ett antal statsråd som har uttalat sig, vilket vi återkommer till.

I ungefär 20 års tid före år 2015 var det i genomsnitt nio reservationer per granskningsbetänkande. Men från år 2015 förändrades det. Konstitutionsutskottet började då arbeta aktivt för att hålla politiska övertoner borta och i stället fokusera på saklighet och en strikt juridisk, konstitutionell granskning. Ambitionen ledde till resultat: Granskningsbetänkandena under år 2015 till år 2019 hade endast enstaka reservationer, vilket väl ändå får beskrivas som unikt.

År 2018 var det riksdagsval, och nya ledamöter tog plats i konstitutionsutskottet. Frågan lyftes om KU därmed skulle frångå sakligheten och låta brösttoner och politisering färga arbetet. Men så har det inte blivit.

Fru talman! Detta är ett helt enigt betänkande utan en enda reservation, och det har vi anledning att känna glädje och stolthet över. Det är dock inte bara enigheten som är glädjande med årets granskning. Om utskottet hade enats kring ett undermåligt betänkande med låg kvalitet hade knappast enigheten lyckats sminka över bristerna. Det hade inte varit något att känna stolthet eller glädje över. Men så är det inte. Utskottet kan i dag inför kammaren redovisa ett gediget och väl genomarbetat betänkande med eniga slutsatser, och det är en framgång.

Jag vill passa på att tacka utskottskansliet för ett mycket väl genomfört arbete, och jag vill också rikta ett varmt tack till alla ledamöter i utskottet för ett gott samarbete trots de utmaningar som pandemin har inneburit för oss på olika sätt. Jag tror också att vi genom årets granskningsarbete har byggt vidare på förra årets goda grund för att lyckas med det här även resten av mandatperioden.

Fru talman! Efter den inledande debatten kommer utskottet att debatera granskningsbetänkandets kapitel och ärenden mer i detalj.

Årets granskningsbetänkande inleds med ett kapitel där utskottets allmänna, administrativt inriktade granskning redovisas. Det är ärenden som utskottet lägger fram på eget initiativ.

Därefter redovisas i olika kapitel den granskning som bygger på riksdagsledamöternas anmälningar. I det första av dessa kapitel behandlas vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen. I de två därpå följande kapitlen behandlas handläggningen av vissa regeringsärenden med mera respektive vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen.

Betänkandet avslutas med ett kapitel där vissa frågor om statsråds tjänsteutövning tas upp.

Fru talman! Jag tänkte nu kommentera några av utskottets granskningsärenden, och jag börjar med de ärenden där utskottet har funnit brister. Det första är två anmälningar som har slagits ihop till ett ärende där vi har granskat Regeringskansliets hantering av uppgifter om Iraks försvarsminister. Det handlar om de uppgifter som framkommit om att den tidigare försvarsministern i Irak, Najah al-Shammari, har varit bosatt i Sverige sedan 2009 och blivit svensk medborgare 2015. Det har i granskningsärendet bland annat även framkommit uppgifter om att en förundersökning om brott mot mänskligheten hade inletts mot den irakiske försvarsministern.

KU ställer sig frågande till bedömningen att varken utrikesminister Ann Linde eller försvarsminister Peter Hultqvist behövde informeras om situationen. Samtidigt som denna information fanns i Regeringskansliet

hade Sverige militär personal i Irak, och frågan om att förlänga mandatet för den svenska insatsen låg på regeringens bord. Informationen kom varken utrikesministern eller försvarsministern till del förrän det senare rapporterades om detta i medierna.

Konstitutionsutskottet har tidigare granskat och riktat kritik mot regeringens hantering av informationsgivning inom Regeringskansliet i ärendena om Transportstyrelsen 2017 och i hanteringen av tsunamikatastrofen 2004.

Under utskottets utfrågningar har både utrikesministern och försvarsministern hävdade att bedömningen att informationen inte behövde komma dem till del var korrekt. Men KU:s bedömning är att det inte går att komma ifrån det faktum att regeringen och ansvariga ministrar har ett övergripande ansvar att säkerställa att ansvarigt statsråd får relevant och nödvändig information.

Den bristande informationshanteringen lyfter utskottet även fram i granskningen om hanteringen av information om det som i medierna har benämnts som den falske officeren. Det faktum att utskottet återigen funnit brister i Regeringskansliets informationshantering väcker därför frågor om regeringens förmåga att dra lärdomar av tidigare händelser och rätta till misstag som skett avseende informationshanteringen vid tidigare kriser.

Det andra ärende jag vill lyfta är tillståndsprövningen om utbyggnad av Preems raffinaderi i Lysekil, där regeringen valde att ta över processen efter det att Mark- och miljööverdomstolen fattat beslut om att tillåta utbyggnaden.

Utskottet konstaterar att ett beslut av regeringen om att kräva en tillåtlighetsprövning bör fattas så tidigt som möjligt i processen och att regeringen bör sträva efter att detta görs i första instans. Regeringen bör vara försiktig med att ta över tillåtlighetsprövningen i ett sent skede. En ännu större försiktighet krävs också ju högre instans målet behandlas i. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av domstolarnas grundlagsfästa självständighet.

Utskottet konstaterar vidare att de uttalanden som klimat- och miljöministern har gjort om behovet av nya fossila investeringar kan ge upphov till tvivel om prövningen är saklig och opartisk. Utskottet ifrågasätter även lämpligheten i formen och innehållet i den kommunikation som förekommit mellan regeringen och representanter för Preemraff innan bolaget återkallade sin ansökan.

Fru talman! Det tredje ärende som jag kommer att ta upp är ansökan om bearbetningskoncession för Kallak. I det regeringsärendet genomfördes inga synbara åtgärder under närmare tre år, vilket enligt utskottet innebär en försening som inte är acceptabel.

Både dessa ärenden, tillståndsprövningen för Preem och ansökan om bearbetningskoncession för Kallak, är ärenden som, om än på olika sätt, riskerar att påverka enskilda företags möjlighet att bedriva näringsverksamhet i Sverige och sätter ljuset på frågor om rättssäkerheten i enskilda tillståndprocesser.

Avslutningsvis vill jag säga något om den administrativt inriktade granskningen. Utskottet har fortsatt att följa utvecklingen av antalet tjänstgörande i Regeringskansliet. Vi har gått igenom regeringsprotokollen från 2019, bland annat underprotokollen från Finansdepartementet och Infrastrukturdepartementet. Utskottet utgår i sitt ställningstagande från att re-

Prot. 2020/21:48
7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Inledning och
administrativt inriktad
granskning (kapitel 1)*

geringen vidtar nödvändiga planeringsåtgärder för att upprätthålla tiden mellan kungörande och ikraftträdande.

I granskningen av förvaltningsärenden har utskottet gått igenom ärenden inom Infrastrukturdepartementet. Utskottet understryker i ställningstagandet vikten av att handläggningen av ärenden inte fördröjs i onödan.

Utskottet har också återigen granskat utnämningmakten. Granskningen är som tidigare inriktad på politisk bakgrund och kön. Andelen kvinnor bland dem som utsetts till myndighetschefer i Sverige har ökat och ligger sedan flera år strax under 50 procent. Bland utnämnda chefer vid utlandsmyndigheterna har procentandelen kvinnor också ökat och ligger nu på 49 procent. I ställningstagandet framhåller utskottet att vi ser positivt på den utveckling som varit i fråga om andelen kvinnor bland de utnämnda myndighetscheferna, som numera är ungefär lika stor som andelen män.

Fru talman! Med detta anmäler jag på konstitutionsutskottets vägnar resultatet av den granskning som redovisas i vårt betänkande enligt 13 kap. 2 § regeringsformen.

Anf. 2 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! KU har i uppdrag att en gång per år lämna ett granskningsbetänkande till riksdagen. Det brukar vara delat i ett vårbetänkande, som behandlar anmälningar mot enskilda statsråd från riksdagsledamöter, och ett höstbetänkande som är mer inriktat på att granska processer och administrativa rutiner.

På grund av pandemin sköt KU granskningen av de enskilda statsråden till hösten för att ge regeringen möjlighet att koncentrera sig på att hantera den akuta krisen, i förhoppning om att situationen skulle vara lugnare under hösten. Det visade sig senare att hösten inte blev så mycket lugnare, men KU:s grundlagsenliga granskning måste såklart genomföras trots de besvärliga förhållandena.

Jag vill tacka mina kollegor i KU och vårt fantastiska kansli för genomfört arbete. Vi har trots omständigheterna kunnat genomföra en granskning som är grundlig och väl genomarbetad.

I år har vi granskat 30 ärenden. Av dessa har en majoritet avskrivits utan anmärkning. Ett antal har vi kommenterat för att ge handledning för framtida handläggning av motsvarande ärenden. Man kan säga att KU där har agerat som den gode revisorn.

I ett antal ärenden har KU kritik mot statsrådets ageranden. Det är viktigt att KU i sådana fall kan göra sina ställningstaganden i bred politisk enighet så att det blir tydligt vad som är konstitutionell kritik och vad som är kritik mot regeringens politik.

KU har nu för sjätte gången kunnat leverera ett sådant betänkande i bred enighet. När vi ser minst sagt komplicerade processer på den internationella arenan känns det stabilt när vi här kan formulera en gemensam verklighetsuppfattning.

Det är självklart att vi alla är präglade av den politiska miljö vi kommer från. Det krävs att ledamöterna försöker vara lite större än vad ett snävt politiskt perspektiv skulle resultera i och att de enskilda partierna ger ledamöterna möjlighet till den integritet uppdraget kräver.

I ett antal ärenden har anmälningar skett mot uttalanden i medier eller i debatter. Detta är en sak som återkommer år efter år. Det handlar om en besvärlig avvägning av vad som är ett rimligt utrymme att i en politisk

debatt få uttrycka sig polemiskt och vinklat, utan att det strider mot det så kallade saklighetskravet. För vad vore en politisk debatt utan just den nerven? En ljummen välling. Jag hoppas givetvis att vårt betänkande ger vägledning inför framtiden på denna punkt, men jag misstänker att övertramp kommer att ske även i framtiden.

Vad gäller anmälningarna i detalj inom de olika områdena kommer mina partikollegor att gå upp och resonera runt våra slutsatser.

Till slut vill jag, för att hushålla med tid, säga några saker om utnämningmakten. Det är viktigt att en politisk bakgrund inte är diskvalificerande vid rekrytering till högre befattningar utan att förtjänst och skicklighet bedöms från fall till fall.

Vi kan konstatera att antalet politiska utnämningar, om man säger så, inte ökar utan ligger på en stabil nivå. Det är viktigt att det inte är vilket parti man kommer från som faller utslag utan just förtjänst och skicklighet.

Vi ser också vad gäller utnämningarna att andelen kvinnor ökar, vilket vi tycker är väldigt tillfredsställande.

Anf. 3 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utskottet för ett gott samarbete som har resulterat i ett enigt betänkande, vilket jag och mitt parti ser ett stort värde i.

Jag vill även rikta ett stort tack till vår fantastiska och mycket kunniga kanslipersonal. De har ett otroligt tålamod med våra infall och lyckas oftast lotsa oss genom en snårig djungel av svarspromemorior, fakta, lagar, åsikter och sena textjusteringar.

Årets granskningar har ibland varit ganska invecklade, och utan det stöd vi har haft av varandra och av kansliet hade vårt arbete varit svårare att genomföra. Arbetet har dessutom försvårats av den pandemi som just nu härjar i världen. I vanliga fall presenterar utskottet sin granskning av statsråden under våren. I år fick arbetet skjutas upp, och nya lösningar för utskottets arbete har införts. Bland annat har en utfrågning genomförts digitalt, vilket lär ha varit första gången någonsin.

Att arbetet ändå har kunnat slutföras, om än något sent, får anses visa att utskottets arbete har kunnat fortgå trots pandemins påverkan. Det är ett gott betyg och visar att Sveriges riksdag står väl rustad när det verkligen gäller.

Konstitutionsutskottet har hanterat 30 anmälningar, och utskottet har haft synpunkter i 12 fall. Vi kommer, som nyss har sagts, att gå igenom anmälningarna mer i detalj i de kommande anförandena. Rent generellt kan man dock se vissa återkommande tendenser i regeringsarbetet.

Några av utskottets utlåtanden gäller den information som nått, eller snarare inte nått, statsråden. I de fallen har statsråden inte informerats om allvarliga brister som har varit kända inom departementen. Den aktuella informationen har i flera fall nått statsråden först efter det att medier har rapporterat om bristerna. Det åligger såklart statsråden att se till att de har nödvändig information om allvarliga brister och andra större händelser inom sina ansvarsområden, vilket utskottet också framhåller.

Några av de anmälningar som utskottet har haft att hantera har rört statsråds uttalanden. Utskottet konstaterar att missvisande uttalanden av statsråd har gjorts i några fall. I vissa fall har statsråd varit felunderrättade, och då är det svårt att lasta dem. I andra fall har uttalandena skett i egen-

skap av partiföreträdare eller i en debattsituation, vilket inte ställer samma krav som i andra fall. I de fall statsrådets uttalanden har varit missvisande borde de ha korrigerats där så varit möjligt, något som inte alltid har skett, tyvärr.

I den administrativa granskningen har utskottet fortsatt att följa utvecklingen av antalet tjänstgörande i Regeringskansliet. Regeringsprotokoll har granskats, förvaltningsärenden inom Infrastrukturdepartementet har gått igenom och även utnämningmakten har granskats.

Utskottet konstaterar att andelen utnämnda myndighetschefer med politisk bakgrund har legat konstant sedan regeringsskiftet 2006. Detsamma gäller inom utlandsmyndigheterna.

Utskottet vill framhålla sin tidigare uppfattning att politisk bakgrund inte ska vara diskvalificerande vid tillsättningen utan att avseende endast ska fästas vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet.

Vad gäller regeringsprotokollen konstaterar utskottet att det i flera fall har gått mindre än fyra veckor från att en författning har kungjorts till dess att den har trätt i kraft. Utskottet utgår från att regeringen, i den mån den råder över beslutsprocessen, vidtar nödvändiga planeringsåtgärder för att hålla tiden mellan kungörande och ikraftträdande inom de nämnda tidsramarna.

Vad gäller förvaltningsärenden har utskottet granskat elva ärenden som rört överklaganden av beslut som meddelats av länsstyrelsen respektive Transportstyrelsen. Vid överklagandeärenden är det viktigt att hålla handläggningstiderna så korta som möjligt eftersom ärendena ofta redan har pågått under en lång tid. I fem av ärendena gick det dock flera månader mellan avslutad skriftväxling i ärendet och regeringens beslut.

Utskottet vill rent allmänt understryka vikten av att handläggningen av ärenden inte fördröjs i onödan.

Anf. 4 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Då har vi ett granskningsbetänkande från KU igen att debattera. Det här är, som flera har sagt, ett lite ovanligt sådant eftersom det innehåller både den administrativa granskning som brukar göras på hösten och den granskning av regeringen och ministrarna som kommer av enskilda ledamöters anmälningar. Den granskningen brukar vi komma med på våren, men av förklarliga skäl kör vi nu allt i en kluns.

En del i den administrativa granskningen gäller hur regeringen har hanterat vissa så kallade förvaltningsärenden inom Infrastrukturdepartementet. Det här gäller överklaganden av beslut som har fattats om bland annat vattenskidåkning, fartbegränsningar och ankringsförbud.

Ofta när KU har granskat sådana här överklaganden har vi varit kritiska mot att det har tagit alldeles för lång tid för regeringen att komma fram till ett beslut. Men i år har vi faktiskt inte haft några sådana tydliga ärenden med alldeles för långa handläggningstider i de ärenden som vi har granskat i den här administrativa delen. Det har vi däremot i den del som gäller anmälda ärenden, och det kommer att diskuteras senare i avsnittet som handlar om handläggning av regeringsärenden.

Nästa block och kapitel i den här debatten heter Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen, och jag vill bara kommentera ett ärende i det paketet och tar det här i inledningen.

Det gäller en anmälan från Vänsterpartiet om svar på en skriftlig fråga om utredningen av medicinska åldersbedömningar – eller brist på svar, kanske man ska säga.

Ministrarna har stor frihet när det gäller svaren på skriftliga frågor, men det finns ändå regler runt hur snart en fråga ska besvaras. Själva poängen med frågeinstitutet är att ledamöter ska kunna få svar på sina frågor.

Eftersom det inte är reglerat hur det ska svaras har nog frågeställare och minister ganska ofta olika uppfattning om huruvida det är ett bra svar, om man är nöjd med svaret och om det över huvud taget handlar om det som frågan rörde. Det ingår liksom i politiken att det ser ut så.

I det här fallet har KU ansett att det behöver påminnas om vikten av att statsråd lämnar svar inom den reglerade tidsramen och att svaren i den utsträckning det är möjligt innehåller den information som riksdagsledamoten har efterfrågat.

Vi kommer att återkomma till det här med skriftliga frågor i vår efter-som det finns en ny anmälan på det temat. Vi kommer att ha den vanliga granskningen i vår, får vi väl hoppas.

Vi har också ett kapitel i granskningen som heter Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning. I år handlar det väldigt mycket om vad ministrar får eller bör säga och inte får eller bör säga.

Ibland får jag en känsla av att det finns riksdagsledamöter som verkligen inte anser att ministrar ska få delta i den politiska debatten över huvud taget. KU:s uppfattning är dock att de inte bara får utan också bör delta i politiska debatter. Självklart är det då viktigt att det som sägs inte kan uppfattas som försök till styrning av myndigheter eller att ministern har egna uppfattningar i ärenden som är föremål för ett senare beslut av regeringen.

Det är förstås också viktigt att det som sägs är korrekt så att det inte uppfattas som att ministern försöker vilseleda dem som lyssnar eller bagatellisera problem. Ibland kan det också vara så att ministrar faktiskt inte har kunskap om saker de uttalar sig om, och då får de anledning att lära sig något nytt genom KU:s granskningar.

I år har utrikesministern fått lära sig att brandfiltar och första hjälpenutrustning inte är krigsmateriel och att det inte finns något absolut exportförbud av krigsmateriel till en stat som befinner sig i en väpnad konflikt med en annan stat. Det är trevligt att KU kan vara till hjälp också i utbildningssyfte.

Anf. 5 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Mycket är av förklarliga skäl redan sagt om årets granskningsbetänkande. Jag vill ändå säga något om ett förhållningssätt som är viktigt för mig personligen, och det är det som finns beskrivet i den statliga värdegrunden. Det handlar för min egen del om att jag när jag är ledamot här är tjänstledig från ett jobb inom staten, och det här är viktiga värderingar för mig och faktiskt för alla som jobbar inom offentlig förvaltning i hela landet. Utifrån den här värdegrunden vill jag kommentera granskningen i generella termer.

Den statliga värdegrunden bygger på sex principer som vägleder arbetet.

Det handlar om demokrati. Folket ger oss makt och våra mandat här i riksdagen.

Det handlar om legalitet. Land ska med lag byggas. Besluten här i kam-
maren är inte ett inlägg i en debatt, utan de lagar som stiftas här är de som
gäller. Det är också grunden för vår granskning i konstitutionsutskottet.

Objektivitet är en tredje princip i den statliga värdegrunden. Alla som
arbetar i staten ska utföra sitt arbete sakligt och opartiskt. Det är också vad
som förväntas av oss i KU i vår granskning.

Fri åsiktsbildning är nästa princip. Det här är grundlagsskyddade rät-
tigheter som alla har, som rätt till yttrandefrihet och informationsfrihet
men även sådant som kanske inte är aktuellt just för granskningen här, som
mötesfrihet, demonstrationsfrihet, föreningsfrihet och religionsfrihet. Det
här är värderingar som gäller alla som arbetar i staten, och yttrandefrihet
gäller såklart även statsråd i deras tjänsteutövning, vilket KU har kommenterat på lite olika sätt.

Respekt är det femte nyckelordet i den statliga värdegrunden. Det
handlar om respekt för var och en med mänskliga rättigheter som utgångs-
punkt.

Den sista principen – det är totalt sex principer, så det blir inte en
mycket längre uppräknings – är effektivitet och service. Det betyder att
ärenden ska handläggas enkelt, snabbt och kostnadseffektivt men såklart
med bibehållen rättssäkerhet. Det är också något som KU har haft anled-
ning att kommentera.

När det gäller demokrati, legalitet och objektivitet lämnar KU ofta vad
vi kan kalla för råd. Ibland påtalar man brister, men ofta handlar det om
råd som går att ta med sig i kommande arbete.

Vi granskar anmälningarna, som alla riksdagens ledamöter kan lämna
in till KU, utifrån hur lagen faktiskt ser ut och ur ett konstitutionellt per-
spektiv snarare än ett partipolitiskt.

Fri åsiktsbildning försvarar vi genom att påpeka att statsråd, precis som
andra, har rätt att uttrycka sina åsikter. Men de behöver också vara åter-
hållsamma med hänsyn till att de har en speciell ställning i samhället som
de flesta andra inte har.

En förutsättning för den fria åsiktsbildningen för oss alla är att man har
tillgång till information. Det är offentlighetsprincipen som på sätt och vis
gör svensk politisk debatt unik, men det är också den som ger möjlighet
för alla att läsa våra betänkanden och underlag och faktiskt därmed också
granska KU:s arbete och bilda sin egen uppfattning.

Effektivitet och service är grundläggande för hela den offentliga för-
valtningen. Det finns handläggare runt om i kommuner, regioner och stat-
liga myndigheter som i sitt dagliga arbete lever med förvaltningslagen som
rättesnöre. Vi förväntar oss såklart att även regeringen gör det när den
handlägger förvaltningsärenden.

Sammantaget är den statliga värdegrunden en stabil bas även för KU
när vi granskar ministrarnas och regeringens arbete.

Jag vill instämma i det tack till kansli och kollegor som kollegor före
mig har uttryckt.

Anf. 6 LINDA MODIG (C):

Fru talman! I Sveriges, i likhet med många västerländska demokratiers,
konstitutionella bestämmelse framgår en maktindelning. Enligt vår grundlag
innebär den att all makt utgår från folket och att regeringen styr landet och
är ansvarig inför riksdagen. Det innebär vidare att rättskipningen är garan-

terad ett oberoende och att vårt representativa och parlamentariska styrelseskick förverkligas genom det kommunala självstyret.

Att det finns en maktindelning, där statens olika uppgifter fördelas på olika maktorgan, är inte särskilt intressant i sig. Det är först när dessa maktorgan balanserar varandra som maktindelningen blir värd något i praktiken. Systemet med balanserande maktorgan kallas på svenska för kontroller och motvikt och är ett fundament för en sund samhällsstyrning.

I uppgiften att regera Sverige ingår uppgiften att avgöra regeringsärenden. Varje vecka fattar regeringen beslut i regeringsärenden. Under förra året fattade regeringen beslut i 4 633 sådana ärenden. Ytterst gör den det eftersom uppgiften enligt grundlagen ankommer på regeringen och för att regeringen har att fatta beslut om att utse landshövdingar, myndighetschefer eller ambassadörer eller att pröva vissa överklaganden av myndigheters beslut. Besluten föregås ofta av en lång och noggrann förberedelseprocess inom Regeringskansliet.

Regeringsformens bestämmelser om formerna för regeringens arbete vilar på grundtanken att det ska begränsas till angelägenheter som typiskt sett kräver ett ställningstagande från regeringen eller någon i regeringen. Regeringen ska alltså enbart pröva ärenden som kräver ett ställningstagande från regeringen som politiskt organ.

Det har sedan länge funnits en strävan att befria regeringen från förvaltningsärenden av löpande art, för att statsråden och departementen ska få möjlighet att ägna tid och kraft åt reformarbete, övergripande planering och prioritering. Under en följd av år har således ett stort antal ärendegrupper på olika förvaltningsområden flyttats från regeringen till myndigheter under regeringen.

Hur sköter de ärenden den har kvar eller via olika lagliga vägar väljer att ta till sig och förbehålla sig prövningen av? Det är något som konstitutionsutskottet återigen haft anledning att granska i årets granskning. Jag kommer i debatten om handläggning av vissa regeringsärenden att återkomma till och fokusera på ett par sådana ärenden.

En av riksdagens viktigaste uppgifter är att kontrollera hur regeringen och myndigheterna sköter sitt arbete. Riksdagen har flera kontrollredskap till sitt förfogande. Konstitutionsutskottets granskning är *en* viktig del av riksdagens samlade kontrollmakt. Med denna granskning – tack vare det goda samarbetet i utskottet och det enorma stödet från vårt kansli – har vi kunnat fullfölja den uppgiften i denna svåra tid. Vi har därmed tagit vårt ansvar som en del i ett fungerande system med kontroller och motvikt.

Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen (kapitel 2)

Anf. 7 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Som har nämnts i debatten redogör alla partier för de gemensamma resultat och slutsatser som vi har kommit överens om i granskningen. Som andra också har varit inne på är vi i år eniga, trots att det är ett rekordår sett till antalet bristärenden.

Vad är syftet med vår granskning? Den relevanta frågan får jag ganska ofta. Jag ska gå in på det lite grann, eftersom det är extra relevant i granskningsbetänkandets kapitel 2, som vi nu går in på. Det rör regeringens förhållande till riksdagen och hur den utövar sitt uppdrag i relation till oss.

Prot. 2020/21:48

7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Inledning och
administrativt inriktad
granskning (kapitel 1)*

*Vissa frågor om
regeringens
förhållande till
riksdagen (kapitel 2)*

Konstitutionsutskottet kan inte utdöma några straffrättsliga påföljder, yrka på avdrag på statsrådets arvoden eller, om vi själva enskilt vill, avsätta statsråd. Det är inte det vår granskning ytterst syftar till. Som vår ordförande tidigare var inne på handlar det om ett politiskt ansvarsutkrävande på den konstitutionella grunden.

En viktig effekt av det är att de konstitutionella och formella bristerna blir synliga för riksdagen och för var och en som följer debatten och medierapporteringen. Det ger fler möjlighet att ta ställning och bilda sig en egen uppfattning om vilket politiskt ansvarsutkrävande man anser behövs till följd av vår granskning. Där blir det här kapitlet viktigt. Om riksdagen ska kunna utöva sin kontrollmakt behöver nämligen riksdagen ha insyn och få information. Exempelvis frågeinstrumentet måste fungera. Den typen av frågor har vi samlat i det här kapitlet.

Jag vill gå in på två konkreta fall som är särskilt intressanta. Det första gäller regeringens rapportering om Klimatklivet. Klimatklivet är ett namn på diverse statliga stöd som ges till lokala initiativ som ska syfta till att minska våra klimatutsläpp – en av vår tids absolut viktigaste uppgifter.

Hur regeringen beräknar och redovisar sina beräkningar av effekten av Klimatklivet är givetvis sakpolitiskt väldigt viktigt. Konstitutionellt är det också viktigt, eftersom regeringens rapportering till riksdagen enligt regeringsformen alltid ska leva upp till objektivitetsprincipen och saklighetskravet.

I den här granskningen tar vi också sikte på den rapportering som har skett i budgetarna för 2016, 2017 och 2018. Då blir regeringsformens bestämmelser om att det är riksdagen som bestämmer över hur de statliga medlen ska användas också relevanta.

Regeringen har redovisat de beräknade effekterna av Klimatklivet med hänvisning till regeringsformen och till budgetlagen, där det preciseras att regeringen har redovisningsskyldighet mot riksdagen. Om vi ska kunna ta vårt ansvar när det gäller budgeten behöver regeringen redovisa ordentligt till oss. På det sättet hänger det ihop.

Vi har granskat detta genom att ställa frågor till, inhämta svar och få information från Regeringskansliet och genom att se till den granskning som Riksrevisionen har gjort på området. Riksrevisionen menar att riksdagen bland annat 2016 betonade att redovisningen från regeringen om åtgärder på klimatområdet inte är tillräckligt transparent. Man efterlyser en såväl generell som specifik återkommande rapportering om Klimatklivet. En sådan rapportering har sedan dess ökat, vilket vi konstaterar i vår granskning.

År 2017 hade man utöver anslaget storlek även med uppgifter om förväntade utsläppsminskningar av växthusgaser. I vårpropositionen 2017 adderades en faktaruta med en beskrivning av Klimatklivets förväntade effekter. År 2018 återgavs de beräknade sysselsättningseffekterna utifrån en särskild utvärdering som hade gjorts.

Man återgav dock inte att samma utvärdering även konstaterade en rad andra saker, exempelvis att de som sysselsätts inom Klimatklivet troligtvis hade haft en sysselsättning utan stödet. Man återgav vidare inte kritik vad gäller till exempel dubbelberäkningar av utsläppsminskningar eller att det också finns andra klimatekonomiska styrmedel som självklart påverkar de beräknade effekterna. Man skrev heller ingenting om att den statistik om utsläppsminskningar från Naturvårdsverket som användes i sig är osäker.

Sammanfattningsvis konstaterar Riksrevisionen att regeringens återrapportering om Klimatklivet till riksdagen har gett en alltför positiv och ensidig bild av Naturvårdsverkets rapportering till regeringen. Vi i KU gör ingen annan bedömning, utan lyfter upp detta i våra slutsatser.

Det är alltid riksdagens uppgift att efterfråga underlag och mer underlag om man har behov av det inför beslut. Det har gjorts i detta fall, bland annat 2016. Därför framhåller vi nu att det är av största vikt att återrapporteringen till riksdagen är saklig, korrekt och, i detta fall, att det urval som regeringen gör av vilka uppgifter som man tar med i sin redovisning måste svara mot kravet på att information till riksdagen ska ge en rättvisande bild.

Jag nämnde att jag skulle ta upp två saker. Jag ska väldigt kort gå in på den andra.

Vi har dragit lärdom av regeringens förankring och förankringsprocesser om riksdagens beslut inför EU:s årsbudget i rådet. Jag tycker att det är ett bra exempel för att se hur våra lärdomar kan göra stor nytta även framöver.

Vi har kunnat konstatera att statsrådet i fråga uttryckte sig väldigt starkt och säkert om ett framtida scenario. Han trodde inte att det skulle ske att man skulle rösta nej i rådet till EU:s årsbudget. Detta skedde dock sedan. Vi kan se att beslutet i sig låg inom ramen för det mandat som regeringen hade, men det hade varit relativt enkelt och bra om regeringen hade använt det skriftliga samråd som stod till förfogande för att tydliggöra det hela.

Anf. 8 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! I detta anförande tänker jag ta upp granskningen av statsrådets och regeringens agerande i förhållande till riksdagens budgetbeslut 2019. Granskningen återfinns under 2.3 i konstitutionsutskottets betänkande.

Anmälaren i detta ärende menade att regeringen i ett antal fall inte hade vidtagit de styrningsåtgärder som krävdes för att efterkomma riksdagens budgetbeslut. Vidare anfördes att i de fall som regeringen hade genomfört riksdagens budgetbeslut hade detta i huvudsak gjorts i mars 2019. Anmälaren menade att det var anmärkningsvärt att regeringen redovisat samtliga i riksdagsbeslut avseende anslag och beställningsbemyndigande som slutbehandlade trots att regeringen i vissa fall inte hade vidtagit de åtgärder som behövdes för att genomföra ett budgetbeslut.

Regeringsformen 1 kap. 4 § stadgar att riksdagen är folkets främsta företrädare. Riksdagen stiftar lag, beslutar om skatt till staten och bestämmer om hur statens medel ska användas. De beslutade anslagen får inte användas på annat sätt än vad riksdagen har bestämt. Regeringen ska skyndsamt genomföra alla delar av riksdagens budgetbeslut.

I det aktuella granskningsärendet kan utskottet konstatera att det i flera fall dröjde innan riksdagens beslut genomfördes. Som ett exempel kan nämnas att uppdraget till Migrationsverket för en ökning av antalet förvarspplatser inte togs in i regleringsbrevet förrän i mars 2019.

Samtidigt konstaterar utskottet att det rådde särskilda omständigheter i budgetbehandlingen hösten 2018. Den långa regeringsbildningen och det faktum att budgetpropositionen från övergångsregeringen förlorade i kammarans omröstning innebar att det blev kort om tid att förbereda genomförandet av budgeten i Regeringskansliet. Mot denna bakgrund är det för-

ståeligt att regeringen behövde göra prioriteringar i arbetet med genomförandet av budgeten och att vissa beslut därför kom att saknas i regleringsbrevet i december 2018.

I en del fall var regeringen dessutom bakbunden av olika omständigheter som den själv inte kunde påverka. I exempelvis anslaget för höjning av polislöner är det den gängse ordningen vid lönebildning att parterna efter tilldelning av anslag gör upp detta sinsemellan. Även i fallet med höjda löner för förstelärare saknades det i riksdagens budgetbeslut för 2019 ett beställningsbemyndigande avseende tillskottet av dessa medel, varför det var tvunget att invänta detta. Även för de beslutade medlen till anslaget Bidrag till folkhälsa och sjukvård krävdes centrala överenskomelser med SKL, vilket gjorde att det hela drog ut på tiden.

Anf. 9 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Jag vet att jag har tagit upp detta tidigare, men låt mig ändå återigen ta upp det unika förhållande som råder för Sveriges regering och riksdag i arbetet med EU-frågor, något som ligger mig väldigt varmt om hjärtat. Det här är något som vi i KU ännu en gång behandlar i ett granskningsbetänkande till följd av två anmälningar.

Den ena gäller regeringens förankring av Sveriges position i fråga om EU:s upphovsrättsdirektiv. Den andra rör samrådet inför rådets beslut om EU:s årsbudget. Det här är två inte helt oväsentliga frågor för Sverige. Anmälande riksdagsledamöter har uppenbarligen känt oro för att regeringen inte följt regleringsformen och riksdagsordningen, som säger att regeringen fortlöpande ska informera riksdagen och samråda om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen.

Överläggningarna är till för att stärka utskottens roll i arbetet med EU-frågor genom ett saksamråd på politisk nivå, där ledamöter ges möjlighet att ställa frågor och framföra synpunkter. Eftersom diskussioner förs på lägre nivåer innan frågorna kommer upp på själva rådsrådet ansågs det viktigt i förarbetena att riksdagen också måste bevaka skedena före rådsmötena, till exempel genom överläggningar med regeringen.

Detta gäller också frågor som kommer upp på rådsmötena men som inte är avsedda att tas till beslut. Med det mer formella mötet mellan regeringen och EU-nämnden har vi sammantaget en modell som jag skulle kalla unik i den mån att riksdagens folkvalda i allra högsta grad är instrumentella för regeringens, och Sveriges, ställningstagande i EU-frågorna. Detta är något vi bör både vara stolta över och värna, oavsett om vi befinner oss i regleringsställning eller opposition.

Fru talman! Jag tänker inte ta tid att i detalj redogöra för de båda anmälda fallen. Hela förloppet redogörs för på ett mycket pedagogiskt och bra sätt i betänkandet för den som vill nörda ned sig i det svenska EU-hantverket. Men det viktiga här är konstitutionsutskottets slutsatser som både regering och riksdag bör ta till sig, trots att det inte är någon kritik från utskottets sida. Det vill jag poängtera.

Det finns dock skäl att från både regeringens och utskottens sida vara uppmärksamma på när beslutsgången inom EU i ett visst ärende avviker från den som vanligtvis gäller. Om en fråga inte tas upp på ett rådsmöte och därmed inte heller blir föremål för samråd bör detta påtalas. Här har regeringen genom sitt informationsövertag över riksdagen ett särskilt ansvar, vilket gör att regeringen borde ha kallat till samråd.

I fallet med regeringens samråd med EU-nämnden rörande EU:s budgetförslag, som togs upp här tidigare, menar utskottet i sin vishet att det är klokast av regeringen att hellre förankra sina beslut i EU-nämnden en gång för mycket än en gång för lite för att följa den gemensamt överenskomna linje som vi har och som kännetecknas av ett väl fungerande samråd mellan riksdag och regering.

Anf. 10 ERIK EZELIUS (S):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har granskat anmälningarna som omfattas av kapitel 2, där bland annat G9, G30 och G1 berörs, för att lyfta fram några. Dessa tre ärenden handlar om rapportering av klimatklivet, EU:s långtidsbudget och EU-direktivet för upphovsrätt, och jag kommer att uppehålla mig vid dem.

Jag börjar med G9 gällande Klimatklivet. Här tittade konstitutionsutskottet på hur själva rapporteringen av Klimatklivet hade gjorts till riksdagen. Utskottet kunde konstatera att miljö- och jordbruksutskottet behandlat regeringens skrivelse i 2019/20: MJU4 och föreslagit riksdagen att lägga rapporten till handlingarna, vilket också blev resultatet.

Konstitutionsutskottet har bakåt i tiden betonat vikten av korrekt rapportering till riksdagen, något som återupprepas i ett antal ställningstaganden även den här gången. Med den nya klimatlagen i bakhuvudet kan man i miljö- och jordbruksutskottets ställningstagande läsa ut att ett omfattande arbete pågick med att utveckla Klimatklivet. Det betonades också att det är av största vikt att rapporteringen till riksdagen är så korrekt som möjligt.

G30 handlar om EU:s långtidsbudget. Det är en fråga om unionens planering framåt och hur budgeten ska se ut framöver. Sveriges förhållnings-sätt är och har under lång tid varit ett sparsamt synsätt. Mandaten som gavs från EU-nämnden i frågan handlade om att hålla budgeten nere. Givet tidigare erfarenheter talade mycket för en sådan utgång. Men så blev det inte. Den föreslagna budgeten som skulle antas gick emot allt som Sverige hade anfört och innefattades inte i det förhandlingsmandat som EU-nämnden givit regeringen. Därför röstade Sverige emot det lagda förslaget.

Fru talman! Till sist ska jag beröra G1 om EU:s upphovsrättsdirektiv, en fråga som gick genom riksdagens korridorer under lång tid. Det går att läsa ut i handlingarna som konstitutionsutskottet tagit del av att frågan varit uppe ett antal gånger hos näringsutskottet men likaså i EU-nämnden. För att göra en lång och snarig historia kort: Det som förändrade förutsättningarna för denna fråga var att beslutet till slut togs i Coreper.

Vi behöver påminna oss om vilka de olika beslutsgångarna är och hur de kan påverkas. I detta fall förändrade det Sveriges förhandlingsutrymme. Beslutet fattades på ett sätt som gjorde att Sverige tappade inflytande i frågan. Är det olyckligt? Ja. Har fel begåtts? Nej.

Fru talman! Granskningarna i detta kapitel har en gemensam skärningspunkt, där relationen mellan riksdag och regering belyses. Vi påminner oss själva om hur viktig kommunikationen är mellan regeringen och riksdagen, men också om utskottens roll och ställning och möjligheten att lyfta vidare frågor till EU-nämnden när behov finns och det känns nödvändigt.

Prot. 2020/21:48

7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Vissa frågor om
regeringens
förhållande till
riksdagen (kapitel 2)*

Gransknings-
betänkande
hösten 2020

Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)

Anf. 11 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! Jag ska redogöra för tre ärenden i vår granskning under det kapitel som benämns Handläggning av vissa regeringsärenden m.m.

Det första ärendet gäller en anställning inom Kriminalvården. I den anmälan som vi fick till konstitutionsutskottet hemställdes att vi skulle granska justitie- och migrationsminister Morgan Johanssons uttalande på Twitter. Uttalandet gjordes den 1 februari 2019 och handlade om att en person som saknade uppehållstillstånd hade fått en säkerhetsklassad anställning inom Kriminalvården. I uttalandet uppgav statsrådet bland annat att han hade fått ”kännedom om detta i går”, det vill säga i januari 2019. I anmälan görs gällande i huvudsak att uttalandet på Twitter var vilseledande, eftersom statsrådet i december 2015 hade fattat beslut om detta undantag.

Det vi funnit i vår granskning är att sådana regeringsbeslut fattas på grundval av underlag från myndigheterna. Det är inte så att regeringen granskar underlaget till varje sådant beslut, utan detta är snarare något rent protokollärt. Det faller därför på myndigheten, i detta fall Kriminalvården, att genomföra kontroller innan de underställer regeringen sådana beslut om undantag. Vi noterar, givetvis med glädje, att Kriminalvården efter det inträffade har uppdaterat sina rutiner för kontroll av medborgarskap och uppehålls- och arbetstillstånd före anställning.

Fru talman! Det andra ärendet gäller ansökan om bearbetningskoncession för Kallak i Jokkmokks kommun. Vi konstaterar att handläggningen har tagit alldeles för lång tid. Kallak är, för dem som inte känner till det, en järnmalmsfyndighet. Sedan 2013 har ett bolag ansökt om bearbetningskoncession för fyndigheten.

Processen från undersökningstillstånd till gruva är ingen process som kännetecknas av snabba puckar. Det är en omfattande procedur och bör också så vara, med tanke på vilken inverkan en gruva har på natur och miljö. Jag tror att alla skriver under på att det ska vara en omfattande procedur.

För att få bearbetningskoncession för en fyndighet måste sökanden lägga fram bevis för att fyndigheten existerar och att den lönar sig att bryta. En utvinning får inte vara olämplig i förhållande till andra allmänna intressen som till exempel skyddad natur, kommunikationsleder eller rennäring. I ansökan ingår en miljökonsekvensbeskrivning som granskas av länsstyrelse och kommun. Om bergmästaren och länsstyrelsen inte är överens om markanvändningen faller regeringen avgörandet. Det är vad som hänt i det här fallet.

Fru talman! Även om gruvbeslut får genomgå omfattande prövning och handläggning finns ingen anledning att det ska ta mer tid än nödvändigt. I sammanhanget kan vi också nämna att vi har ett tillkännagivande från riksdagen gällande effektivare beslutsprocesser. Regeringen har tillsatt en särskild utredning som ska redovisa sina slutsatser senast den 15 december 2021.

Fru talman! Att ha fått vänta på beslut sedan 2013 ter sig inte rimligt, som vi har konstaterat i utskottet. Vi ska också komma ihåg att det inte bara är den sökande som väntar på beslut. Jokkmokks kommun gör det också, liksom Jåhkågasska sameby och andra aktörer som är berörda.

En annan sak vi pekar på i detta ärende är att parter som har ärenden för handläggning hos regeringen måste få vara delaktiga i sina ärenden. Av materialet framgår att sökanden vid ett flertal tillfällen sökt kontakt med Näringsdepartementet med önskemål om att få framföra sin sak vid ett möte, men att departementet då har uppgett att ett möte inte är möjligt eftersom frågan rör ett kommande regeringsbeslut och ärendet är under handläggning.

Det är inte så att det inte har skett möten mellan sökanden och Regeringskansliet i ärendet. Men det har kanske inte skett i den utsträckning eller omfattning som önskats. Det är inte orimligt att en part som fått vänta så länge på att få sin sak avgjord vill ha en tät dialog med Regeringskansliet för att kunna följa beredningen av ärendet. Regeringen måste vidare se till att samma förhållningssätt gäller i hela Regeringskansliet vad gäller parter som vill framföra sina uppfattningar i ett ärende.

Fru talman! Det tredje och sista ärende jag skulle vilja kommentera är kanske det mest principiellt intressanta ärendet i årets granskning. Det gäller regeringens hantering av ett tillståndsärende om utbyggnad av ett raffinaderi i Lysekil. Den stora frågan har varit om det var i laga ordning för regeringen att ta över tillåtighetsprövningen från Mark- och miljööverdomstolen. Svaret på den frågan är ja. Men det är inte ett helt okomplicerat ja.

Till att börja med ska vi minnas att regeringen är en del i prövningskedjan och att miljöbalken förutsätter detta i vissa ärenden. Tillåtighetsprövningen av vissa verksamheter och anläggningar hamnar obligatoriskt på regeringens bord enligt miljöbalken, och den obligatoriska prövningen har tidigare omfattat även raffinaderier.

Det är alltså inte fråga om, som anmälaren pekar på, att ”regeringen inte drar sig för att överpröva domslut på politiska grunder”, eftersom som lagstiftaren, det vill säga vi i riksdagen, har menat att en regering ska kunna ta över tillåtighetsprövningen vid beslut som är av ingripande karaktär, enligt miljöbalken.

Det motiveras bland annat med att ingen annan än regeringen kan åstadkomma en allsidig prövning med en sammanvägning av bland annat miljöskyddsmässiga, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska synpunkter.

En annan viktig del i varför just den här ordningen kom till är att det ansågs viktigt att avgöranden i den här typen av stora, ingripande frågor görs av ett organ som det går att utkräva politiskt ansvar av. Det går inte att utkräva politiskt ansvar av en domstol.

Vi har också fått svaret att regeringen inte håller sig informerad om sådana ansökningar på annat sätt än genom underrättelser enligt 17 kap. 5 § miljöbalken eller från enskilda, det vill säga regeringen är inte ute och håvar efter sådana ärenden från våra domstolar runt om i Sverige.

Just en sådan här underrättelse kom in från Naturvårdsverket den 27 juni 2019, i det aktuella fallet efter att Mark- och miljööverdomstolen meddelat prövningstillstånd. I underrättelsen anfördes att det hade tillkommit omständigheter i ett relativt sent skede av mark- och miljödomstolens prövning.

I utskottets ställningstagande anför vi att ett beslut av regeringen om att förbehålla sig prövningen bör fattas så tidigt som möjligt i processen.

Men något formellt hinder mot att fatta ett sådant beslut i ett senare skede finns dock inte, till exempel om nya omständigheter framkommer.

Vi har också tittat på miljö- och klimatministerns uttalande om behovet av nya investeringar i fossila bränslen. Det är ingen som hoppar till av förvåning över att en företrädare för Miljöpartiet uttalar att det inte är hållbart att investera i mer infrastruktur för fossila bränslen.

Även om statsrådets uttalande syftade till att ge uttryck för partipolitiska åsikter gjordes det på en konkret fråga om tillåtlighetsprövningen. Utskottet har framhållit att sådana uttalanden under en pågående prövning av regeringen kan ge upphov till tvivel om att prövningen är saklig och opartisk. Utskottet understryker att objektivitetsprincipen i regeringsformen gäller när regeringen prövar förvaltningsärenden.

Anf. 12 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Det kapitel som just nu debatteras har rubriken Handläggning av vissa regeringsärenden m.m. Bakom den rubriken döljer sig en stor del av det väldigt viktiga hantverk som regeringen måste utöva för att leda riket. Det är tunga ärenden, principiellt intressanta och viktiga ärenden, som döljs bakom den rubriken.

Ett sådant ärende är ärendet som handlar om bearbetningskoncession i Kallak, som tidigare har nämnts. Det är ett komplicerat ärende, och komplicerade ärenden måste få ta tid för att olika perspektiv ska kunna belysas, för att ett fullständigt underlag inför olika beslut ska kunna inhämtas och andra beredningsåtgärder kunna göras som ibland måste kunna få kunna ta tid.

Men under en sådan beredning måste framsteg hela tiden göras. Görs inte några sådana framsteg eller tydliga, synbara ansträngningar för att nå framsteg i beredningsarbetet är det problematiskt. Det gör att det går för lång tid innan ärendet kan komma till beslut.

Som tidigare har beskrivits är det inte något enkelt beslut att fatta om en sådan bearbetningskoncession. Det är stora ekonomiska intressen som står på spel. Det är stora ekologiska intressen som står på spel, och det är intressen för både närboende och urfolk som påverkas av detta.

Därför är det viktigt att det görs framsteg i arbetet med ett sådant ärende och att det inte blir liggande för länge. Tidsutdräkten i sig är problematisk för arbetet och också för klargörandet av hur framtiden i det här området kommer att te sig.

Det är inte bara detta vi granskar. Vi konstaterar att tidsutdräkten har varit oacceptabel. Det handlar också om det som har nämnts tidigare om kontakterna mellan departementet å ena sidan och sökande å andra sidan.

I ett annat ärende som vi granskat, som inte är just detta ärende, har det tydligt under utfrågningen framkommit att det är viktigt att sökande kan få tillfällen att komma på möten och utveckla sin sak. Så har inte varit fallet fullt ut i detta ärende, och det noterar även konstitutionsutskottet.

Det här är ett principiellt viktigt och intressant ärende som ger vägledning inför hur man ska hantera en rad andra liknande ärenden som ligger på regeringens bord.

Ett annat väldigt viktigt ärende är det som rör informationshanteringen om Iraks dåvarande försvarsminister Najah al-Shammari. Jag ska ge en liten kort bakgrund till ärendet.

Najah al-Shammari blev försvarsminister i Irak den 24 juni 2019. Den 8 oktober har den svenska ambassaden ett möte med den nytilträdde irakiske försvarsministern där det framkommer bland annat att han är svensk medborgare. Samma dag kommer informationen in till Regeringskansliet.

Två dagar senare fattar regeringen beslut om att överlämna till riksdagen en proposition om fortsatt försvarsinsats i Irak med svensk försvarspersonal på plats som arbetar med utbildning av bland annat irakiska soldater.

Inte långt därefter, den 8 november, inleds den första förundersökningen mot Najah al-Shammari. Den handlar om bidragsbrott. Den 25 november inleds förundersökning nummer 2, om brott mot mänskligheten.

Först i slutet av november kommer informationen om Najah al-Shammaris medborgarskap, förundersökningarna och annan relevant information till utrikesministern och försvarsministern. Vid det laget har vid tre tillfällen riksdagen fått information som har att göra med propositionen om förlängd insats i Irak. Men information som rör Iraks försvarsminister har av förklarliga skäl inte kunnat lämnas till riksdagen förrän detta kommer i medierna och ministrarna i fråga blir informerade genom medierna.

För att förstå allvaret i detta måste man känna till vad som skedde i Irak under våren 2019. Omfattande protester ägde rum. Demonstrationer på Bagdads gator och i andra delar av landet skedde, och liv krävdes. I detta fanns det påståenden om att irakiska säkerhetsstyrkor var inblandade. Det är också dessa påståenden och omständigheter som gör att en förundersökning om brott mot mänskligheten inleds.

Det var en turbulent tid i Irak, dit vi i Sverige hade skickat trupp. När man gör en bedömning av vem som ska ha vilken information ska man samtidigt ha i åtanke att våra två nationer, Sverige och Irak, under en längre tid har haft vad man skulle kunna kalla för en demografisk sammanflätning. Det bor många med ursprung i Irak här i Sverige som är fortsatt intresserade av och engagerade i vad som händer och sker i Irak.

Omständigheten att Iraks försvarsminister är svensk medborgare blir i detta ljus än mer intressant. Det är en utrikes angelägenhet som hade varit av vikt att känna till.

I och med att denna information kommer till Utrikesdepartementet två dagar innan beslut ska fattas om propositionen är det också något som väcker frågor om information inom Regeringskansliet.

Det är svårt att uttrycka det bättre än konstitutionsutskottet gör. Därför vill jag citera vad utskottet säger.

”Mot bakgrund av att Sverige hade militär personal i Irak och att frågan om att förlänga mandatet för den svenska insatsen vid den aktuella tidpunkten låg på regeringens bord, ställer utskottet sig frågande till bedömningen att den typ av uppgifter om den irakiske försvarsministern som inkom till Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet i oktober 2019 inte ansågs vara av sådan karaktär att det fanns skäl för utrikesministern och försvarsministern att ha kännedom om dem tidigare än vad som nu blev fallet.

Utskottet vill framhålla att regeringen och ansvariga statsråd har ett övergripande ansvar för att säkerställa att myndigheter informerar regeringen om den aktuella situationen inom respektive ansvarsområde och att informationshanteringen inom respektive departement leder till att ansvar-

Prot. 2020/21:48
7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)*

igt statsråd får relevant och behövlig information för sin ämbetsutövning.”

Det är tydliga ord från konstitutionsutskottet som måste tas in i liknande övervägningar i framtiden, bland annat när det gäller sådana här svåra och tunga beslut.

Slutligen vad gäller det här ärendet, fru talman, är det viktigt att notera att det finns en annan omständighet som borde ha kommit till åtminstone utrikesministerns kännedom utifrån de skrivningar som finns i 10 kap. 13 § regeringsformen. Det handlar om att en förundersökning var inledd mot Iraks försvarsminister.

Detta är visserligen inget som ambassaden i Irak eller den irakiske försvarsministern själv skulle ha informerat om utan snarare den svenska åklagarmyndigheten. För den har kanske inte försvarsministern eller utrikesministern ansvar, men vi konstaterar ändå att information borde ha lämnats.

Slutligen vill jag rikta kammarens uppmärksamhet mot det ärende som rör informationen om en officer som visade sig ha felaktiga meriter, som han presenterade när han skulle anställas inom Försvarsmakten.

Det här upptäcktes av Kustbevakningen efter att vederbörande hade lämnat Försvarsmakten och börjat sin anställning där i stället. Det gjorde att Kustbevakningen informerade Regeringskansliet och en säkerhetsrapport upprättades hos Försvarsmakten, varför man ansåg att det inte var helt nödvändigt att informera försvarsministern. Morgan Johansson, som då var ansvarig för Kustbevakningen, fick informationen. Men hans efterträdare, som tillträdde några dagar senare, fick inte samma information.

Det här handlar om relationen med och trovärdigheten gentemot andra länder som vi samarbetar militärt med och även gentemot mellanstatliga organisationer som till exempel Nato. Att en person med felaktiga meriter har företrätt Sverige gentemot exempelvis Nato är såklart en pinsamhet av diplomatisk relevans.

I dessa tre ärenden finns det många viktiga och tunga överväganden att göra inför framtiden. Utskottet har gjort en väl avvägd granskning av detta och konstaterar att man har funnit brister.

Med det ber jag om ursäkt för att jag har dragit över min talartid.

Anf. 13 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! I februari 2018 tillsatte regeringen en särskild utredare för att analysera hur flygets användning av hållbara biobränslen kunde främjas för att minska utsläppen.

Miljö- och energidepartementet utsåg Maria Wetterstrand till utredare, trots att det var känt att hon var styrelseledamot i ett bolag vars verksamhet hade anknytning till utredningen. Departementet bedömde att hennes uppdrag som styrelseledamot var förenligt med det aktuella uppdraget.

Även om bolaget vid den aktuella tiden inte bedrev någon kommersiell verksamhet började bolaget senare diskutera ett samarbete med en annan aktör inom ett område med nära koppling till utredningsuppdraget. Ungefär ett år efter att utredningen startade meddelade Maria Wetterstrand även att hon ägde aktier i bolaget, vilket departementet inte hade känt till tidigare. Maria Wetterstrand menade själv i en intervju med Sveriges Radio i mars 2019 att hennes styrelseuppdrag inte hade påverkat utredningen och att ingen hade ifrågasatt den.

Att ingen hade ifrågasatt utredningen vid det tillfället betyder dock inte att så inte kommer att ske vid ett senare tillfälle när alla omständigheter blir kända. Det bekräftas av att miljöminister Isabella Lövin har uttryckt att det är olyckligt att misstanke mot utredningens trovärdighet har väckts.

Miljödepartementet menar i en svarspromemoria att en tilltänkt utredare generellt sett inte bör ha sådana engagemang att utredningens slutsatser och förslag kan leda till betydande effekter för honom eller henne. Utskottet delar denna bedömning och vill understryka vikten av att den ordningen upprätthålls.

Fru talman! Nästa ärende rör Kallak. Ett gruvbolag ansökte i april 2013 om bearbetningskoncession för järnmalsbrytning i området Kallak i Jokkmokks kommun. Tillståndsärendet har sedan hänvisats mellan Bergsstaten, länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och regeringen. Gruvbolaget hade vid tiden för KU-anmälan väntat över sex år på ett beslut.

Detta har inte varit ett helt enkelt ärende, det ska medges, och det har också framförts här i dag. Det har funnits många olika intressen att ta hänsyn till, och ärendet har därför bollats mellan olika myndigheter.

Att ett ärende är omfattande och komplicerat kan givetvis motivera en längre handläggningstid än mer rutinartade ärenden, men då måste det enligt utskottets mening krävas att tidsutdräkten beror på att ärendet under tiden är föremål för fortlöpande och relevanta beredningsåtgärder. I det aktuella ärendet vidtogs inga synbara handläggningsåtgärder under en period på närmare tre år. Det är enligt utskottet en tidsutdräkt som inte är acceptabel.

I utredningen framgår också att sökanden vid flera tillfällen har sökt kontakt med Näringsdepartementet för att utveckla sin sak vid ett möte. Departementet har då uppgett att ett möte inte är möjligt eftersom frågan rör ett kommande regeringsbeslut och att ärendet är under handläggning.

I utfrågningen av statsministern i ett annat ärende, det som gäller Preems raffinaderi i Lysekil, anförde statsministern att man som part har möjlighet att framföra sin uppfattning muntligt. Detta för att alla ska behandlas lika.

Utskottet konstaterar att departementsledningens besked till företrädare för det aktuella bolaget inte verkar vara i linje med det förhållningssätt som statsministern anger.

Fru talman! Preem AB ansökte den 14 december 2016 hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt om tillstånd till befintlig och utökad verksamhet vid Preemraff i Lysekil. Den 9 november 2018 gav mark- och miljödomstolen tillstånd till verksamheten.

Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt, som i juni 2019 beslutade att ge prövningstillstånd.

Naturvårdsverket underrättade den 27 juni 2019 regeringen om Preems ansökan, i enlighet med miljöbalken. Som skäl för underrättelsen till regeringen anförde Naturvårdsverket att det tillkommit omständigheter relativt sent i hanteringen av ärendet. Regeringen har under granskningen inte närmare klargjort vilka dessa omständigheter var eller hur de har påverkat processen.

Regeringen beslutade den 22 augusti 2019 med stöd av 17 kap. 3 § miljöbalken att pröva tillåtligheten av den sökta verksamheten vid Preemraff. Det skedde alltså nästan tre år efter att ansökan hade lämnats in och ganska sent i tillståndsprocessen. I en skrivelse den 28 september 2020 till regeringen återkallade sedan Preem sin ansökan.

Utskottets utredning av det här ärendet har försvårats av att det råder delade meningar om vad 17 kap. 3 § miljöbalken avser med att regeringen omedelbart ska lämna besked om förbehållet. I förarbetena till miljöbalken anges att en regeringsprövning bör ske i ett förhållandevis tidigt skede i processen.

Samtidigt innebär regleringen i miljöbalken att förfarandet är tillämpligt inte bara i första instans utan även i Mark- och miljööverdomstolen och till och med i Högsta domstolen.

Utskottet menar dock att ett beslut av regeringen om att förbehålla sig prövningen ändå bör fattas så tidigt som möjligt i processen. Något formellt hinder mot att fatta ett sådant beslut i ett senare skede, till exempel om nya omständigheter framkommer, finns dock inte.

Fru talman! Det har under utredningens gång också framkommit att Isabella Lövin har uttalat sig om behovet av nya investeringar i fossila bränslen samtidigt som regeringen har berett frågan om tillåtlighetsprövningen. Även om Isabella Lövins uttalanden syftade till att ge uttryck för partipolitiska åsikter gjordes de om en konkret fråga om tillåtlighetsprövningen av Preem. Sådana uttalanden under en pågående prövning kan ge upphov till tvivel om att regeringens prövning av tillåtligheten är saklig och opartisk.

I utredningen har också kontakter mellan Preem och Regeringskansliet granskats.

Preems återkallelse av ansökan har inte framkommit där, men utskottet finner ändå skäl att ifrågasätta lämpligheten i att kommunicera med enskilda på det sätt som skett och understryker vikten av omdömesgill kommunikation i alla sammanhang.

Fru talman! Slutligen tänkte jag nämna något om den så kallade falske officeren. Vi har fått in en anmälan till utskottet där det begärdes att vi skulle granska regeringens och ansvariga statsråds agerande med anledning av den information som Regeringskansliet hade fått om en officer som gjort karriär på falska meriter.

Det var under hösten 2018 som Kustbevakningen upptäckte att en person hade ljugit om sina meriter. Kustbevakningen gjorde då bedömningen att personen var olämplig ur säkerhetssynpunkt, och personen fick lämna sin säkerhetsklassade tjänst.

Den 16 januari 2019 lämnade Kustbevakningen en muntlig redogörelse för det inträffade till en myndighetshandläggare vid Justitiedepartementet. Kort därefter informerades justitie- och inrikesministern, som vid den tidpunkten var Morgan Johansson, samt hans statssekreterare om ärendet. Justitiedepartementet informerade även Försvarsdepartementet, men försvarsminister Peter Hultqvist delgavs inte informationen. Han fick kännedom om det inträffade först i samband med en artikel i Dagens Nyheter den 27 november samma år.

Mot bakgrund av Kustbevakningens bedömning och att det saknades en heltäckande bild i ärendet hade det enligt utskottets mening varit en naturlig åtgärd att frågan följdes upp i kontakterna mellan Försvarsdepar-

tementet och Försvarsmakten. Om så skett kan man i efterhand konstatera att uppgiften om personens tidigare uppdrag vid bland annat Natos militära högkvarter hade kommit Regeringskansliet till del betydligt tidigare än vad som nu blev fallet.

Anf. 14 LINDA MODIG (C):

Fru talman! Två av årets granskningsärenden handlar om regeringens handläggning av förvaltningsärenden.

Det första ärendet rör ansökan om bearbetningskoncession för Kallak. Det handlar om det första tillstånd enligt minerallagen som behövs, men som i sig inte räcker, för att kunna öppna en gruva.

Avgörandet om Norra Kärr i Högsta förvaltningsdomstolen för snart fyra år sedan ändrade förutsättningarna för prövningen av bearbetningskoncessioner. Det ledde till ett omtag i de ärenden som redan överklagats eller hänskjutits till regeringen. Det uppstod därmed en viss fördröjning i handläggningen, eftersom regeringen blev tvungen att säkerställa att dessa skulle uppfylla de nya förutsättningarna. Trots att dessa ärenden skyndsamt återkom till regeringen efter myndigheternas förnyade handläggning har de fortsatt att ligga till sig i Regeringskansliet – år ut, år in. Kallak är en, men tyvärr ingalunda den enda, surdegen.

Konstitutionsutskottet har i granskningen konstaterat att det snart gått tre år sedan ärendet för andra gången lades på regeringens bord. Regeringen har sedan den 29 juni 2017 haft att avgöra Kallakärendet, detta sedan myndigheterna sinsemellan tvistar om vem som ska ta ställning till den planerade gruvdriftens påverkan på världsarvet Laponia. Det är värt att påminna om att järnmalmfyndigheten Kallak fågelvägen ligger 33 kilometer från världsarvet Laponia. Den ligger alltså inte i världsarvet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har alltså sedan snart fyra år gjort vad den kan för att slippa avgöra frågan på det sätt som miljöbalken fordrar, nämligen att göra en helhetsbedömning av den planerade gruvdriftens lokalisering, den konflikt mellan riksintressen som föreligger och eventuell påverkan på världsarvet. Länsstyrelsen menar att prövningen i stället ska göras av Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet. Dessa menar i sin tur att det ankommer på länsstyrelsen att göra den slutliga prövningen i ärendet, också i den del som avser påverkan på världsarvet.

Turerna i ärendet och det sätt på vilket myndigheterna skickar runt svartepetter till varandra är närmast tragikomiska ur ett ansvarsutkrävande perspektiv. Man vet inte om man ska skratta eller gråta åt den här sortens svenska offentliga förvaltning och myndighetsutövning.

Bergmästaren valde i vart fall för snart tre år sedan att hänskjuta ärendet till regeringen. Och där har det blivit liggande – utan synbara handläggningsåtgärder, som KU konstaterar.

Fru talman! Handläggningen av även komplexa och omfattande förvaltningsärenden ska inte fördröjas i onödan. Långa handläggningstider medför enligt KU risker för rättssäkerheten och innebär att enskilda kan drabbas av både ekonomiska och personliga förluster.

En part i målet, det ansökande bolaget, har heller inte enligt KU:s granskning blivit bemött på samma sätt som sökanden i ett annat mål som vid tidpunkten var föremål för regeringens handläggning. Medan näringsministerns statssekreterare deltog i mötet med Preem gällande deras ansökan att bygga ut raffinaderiet i Lysekil avböjde samma statssekreterare lik-

Prot. 2020/21:48

7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)*

som näringsministern möten med parten i Kallakärendet, med hänvisning till att ärendet var föremål för handläggning och att kommande regeringsbeslut var att vänta.

Statsministerns svar på min fråga om detta i utfrågningen i Preemärendet har föranlett KU att konstatera att det verkar saknas ett gemensamt förhållningssätt inom Regeringskansliet till möjligheten för parter i förvaltningsärenden att få till stånd ett möte med ansvarigt departement. För tidsutdräkten, som inte är acceptabel, och för att Regeringskansliet behandlar olika parter på olika sätt lägger KU dessa brister regeringen till last.

Ingen vet i dag när regeringen kommer att hörsamma konstitutionsutskottet och skyndsamt fatta beslut i ärendet om Kallak. Det enda vi vet är att Kallak tyvärr är långt ifrån det enda koncessionsärende som avvaktar regeringens avgörande. Förutom Kallak väntar det principiellt viktiga Laverärendet i Älvsbyns kommun, flusspatsfyndigheten Kyrkberget i Storumans kommun med flera ärenden.

Fru talman! Nästa förvaltningsärende där KU identifierat brister i regeringens handläggning handlar om det ärende jag redan snuddat vid: tillståndsärendet om utbyggnad av raffinaderi i Lysekil. I det fallet valde Naturvårdsverket – först efter att inte ha överklagat mark- och miljödomstolens dom och efter att Mark- och miljööverdomstolen beviljat prövningstillstånd i målet – att nyttja sin möjlighet att underrätta regeringen om att verksamheten var av sådan karaktär att regeringen borde förbehålla sig tillåtlighetsprövningen.

I underrättelsen anförde Naturvårdsverket att det tillkommit omständigheter. Vilka dessa omständigheter var har emellertid KU inte lyckats bringa klarhet i, trots skriftväxling med Regeringskansliet och utfrågning i ärendet av såväl miljö- och klimatminister Isabella Lövin som statsministern.

I en sådan här situation kan regeringen alltså välja om den vill förbehålla sig prövningen eller inte. Det är en möjlighet och en rättighet enligt miljöbalken, men ingen skyldighet. I det här fallet valde regeringen som bekant att utnyttja möjligheten att förbehålla sig prövningen.

I förarbetena till miljöbalken anges att en regeringsprövning bör ske i ett förhållandevis tidigt skede i processen. Samtidigt innebär regleringen i miljöbalken att förfarandet också är tillämpligt i Mark- och miljööverdomstolen och till och med i Högsta domstolen. Dessa oförenliga och sinsemellan motsägelsefulla synsätt gör att man enligt min mening inte med hedern i behåll kan beskylla regeringen för att ha agerat felaktigt när den valde att förbehålla sig prövningen. Däremot kan man ifrågasätta lämpligheten i den bedömningen, i alla fall om man vill värna rättskipningens oberoende som grundlagen skyddar och främjar.

Det är därför glädjande och viktigt att KU i detta ärende konstaterar att ju högre instans målet behandlas i, desto större försiktighet måste iakttas. Regeringen bör iaktta försiktighet i fråga om att ta över tillåtlighetsprövningen i ett sent skede.

Regeringen slapp som bekant emellertid att avgöra detta ärende, för sökanden återkallade, behändigt nog för regeringen, sin ansökan. Kvar för oss lagstiftare dröjer sig frågan om den gällande ordningen i miljöbalken är ändamålsenlig och adekvat.

Avslutningsvis, fru talman: KU:s granskning av Kallak- och Preem-ärendena behandlar och synliggör vikten av att den offentliga förvaltningen fungerar som det är avsett och att tankarna, värderingarna och principerna i regeringsformens och förvaltningslagens utformning också i praktiken genomsyrar handläggningen och myndighetsutövningen, oavsett vem som svarar för den.

Att regeringen ska följa och tillämpa gällande rätt är så självklart att det inte behöver sägas. Men regeringen har också ett särskilt ansvar att föregå med gott exempel i den offentliga förvaltningen. Om inte regeringen beaktar skyndsamhetskravet, objektivitetsprincipen eller kommuniceringsprincipen, varför ska då myndigheterna göra det?

Varje år påtalar ett annat av riksdagens kontrollorgan, Riksdagens ombudsmän, JO, att långa handläggningstider är ett stort problem som vållar många enskilda bekymmer. Människor får inte sjukförsäkringsersättning, a-kassa eller bostadsbidrag i rätt tid och hamnar i ekonomiska knipor och psykiska påfrestningar. På samma sätt som myndigheters långsamma handläggning gör så att enskilda människor hamnar i kläm drabbas också företag, samebyar, samhällen och hela kommuner ekonomiskt av att hamna i beslutsmässiga limbotillstånd och sväva i ovisshet när regeringen är senfärdig. Rättssäkerheten riskeras och undergrävs när förutsebarheten minskar.

Sverige har de senaste åren tappat i attraktionskraft när det gäller att attrahera utländska investeringar i prospekteringsverksamhet, och regeringen har skadat Sveriges anseende som en av Europas ledande gruvnationer. Skadan är redan skedd. Nu gäller att regeringen snarast tar tag i situationen, i stället för att genom ytterligare passivitet förvärra den, och börjar avgöra dessa regeringsärenden.

Anf. 15 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Detta kapitel i årets granskning rör handläggningen av vissa regeringsärenden med mera. Som tidigare nämnts är KU ett av riksdagens redskap för att utöva kontrollmakt och har en speciell uppgift att granska regeringen. Genom att kontrollera hur regeringen och dess myndigheter sköter sitt arbete kan vi förhoppningsvis bidra till att regeringen och myndigheterna följer lagarna och arbetar effektivt och att invånarna känner förtroende för det allmänna.

Viktiga faktorer för att skapa och bibehålla förtroendet från enskilda för det allmänna generellt är att handläggningen av olika ärenden sker på ett rättssäkert, transparent och skyndsamt sätt. Förtroende är nämligen inget man bara får – det är något man förtjänar. Genom att ha tydliga riktlinjer och policyer och att följa dessa kan situationer som riskerar att undergräva allmänhetens förtroende undvikas.

Fru talman! I ett av årets granskningsärenden har det framkommit att departementet bedömde att en särskild utredare ansågs vara lämplig samtidigt som man kände till att hon var styrelseledamot i ett visst bolag. Detta bolag började senare diskutera ett samarbete med ett annat bolag, vars verksamhet hade koppling till utredningsuppdraget. Då framkom att utredaren utöver styrelseuppdraget var aktieägare i bolaget.

Det är viktigt att värna integriteten och objektiviteten när det gäller utredningar. Därför är det särskilt viktigt att regeringen inför ett tillsättande utreder att det inte finns några omständigheter som gör att en utredares opartiskhet eller en utrednings trovärdighet kan ifrågasättas.

Fru talman! Ett annat av årets ärenden är ett tillståndsärende där ett bolag hade ansökt om att få bygga ut ett raffinaderi. Där uppmärksammades regeringen i ett förhållandevis sent skede av Naturvårdsverket på att regeringen borde förbehålla sig tillåtlighetsprövningen. Även om det inte finns något formellt hinder mot att fatta detta beslut i ett sent skede är det viktigt att regeringen strävar efter att ett beslut om att förbehålla sig prövningen ska fattas så tidigt som möjligt, för att det inte ska uppstå tvivel om att regeringens prövning och beredning av tillåtligheten är saklig och opartisk. Då är det viktigt att statsråds uttalanden under en tillåtlighetsprövning är omsorgsfulla även om syftet är att ge uttryck för partipolitiska åsikter.

I detta granskningsärende har det också framkommit att det har funnits kontakter mellan Preem och Regeringskansliet innan bolaget återkallade sin ansökan. Lämpligheten av dessa kontakter kan ifrågasättas, även om det inte har framkommit att bolagets återkallelse av ansökan har diskuterats. I den kontakt som regeringsföreträdare har med enskilda, bolag och andra företrädare är det alltid viktigt att kommunikationen sker på korrekt och professionellt sätt, så att den inte kan uppfattas som eller verka förtroendeskadlig.

Fru talman! Under granskningen av ärendet om Preem och i utfrågningen av statsministern framkom att det verkar saknas ett gemensamt förhållningssätt inom Regeringskansliet när det gäller möjligheten för parter i förvaltningsärenden att få föra fram sin sak vid ett möte. I tillståndsärendet förekom det kontakt och möten mellan Preem och departementet, men i ärendet som gäller ett gruvbolags ansökan om malmbrytning i Kallak har departementet konsekvent nekat till ett möte med hänvisning till att ärendet är under handläggning och rör ett kommande regeringsbeslut. Och i just detta ärende verkar inga handläggningsåtgärder ha gjorts på tre år.

Alla här förstår att vissa förvaltningsärenden är mer komplicerade än andra och kräver ett omfattande arbete där det är motiverat med en längre handläggningstid än normalt, men i sådana fall måste det vara för att det sker relevanta beredningsåtgärder. I detta ärende har beredningen dragit ut på tiden på ett sätt som inte är acceptabelt, och det verkar inte ha vidtagits några beredningsåtgärder.

Fru talman! Många av årets granskningsärenden har kommit riksdagen till känna genom våra granskande medier. Utan deras arbete skulle antalet anmälningar till KU troligen vara betydligt mindre.

Det är dock en aning bekymmersamt att även regeringens statsråd i vissa fall får kännedom om relevant och behövlig information via medier. Det väcker frågor om hur väl förmedlingen av information till olika statsråd sker inom Regeringskansliet.

Exempelvis fick varken utrikesministern eller försvarsministern information om att den irakiske försvarsministern var svensk medborgare och om vad som framförts av honom vid mötet på den svenska ambassaden. De informerades om hans medborgarskap först i samband med mediernas rapportering i slutet av november 2019. Med tanke på att Sverige hade militär personal i Irak och att frågan om att förlänga mandatet för den svenska insatsen vid den aktuella tidpunkten låg på regeringens bord känns

det lite märkligt att det inte ansågs finnas skäl att informera ministrarna om denna uppgift.

Avslutningsvis vill jag rikta ett stort tack till utskottet, presidiet och kansliet.

Anf. 16 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka kansliet för det utomordentliga arbete som har gjorts för att vi skulle komma i hamn med det här betänkandet, liksom naturligtvis mina kollegor i utskottet.

Detta är ett rejält arbete. Läger man ihop betänkandet och bilagorna är det över 1 100 sidor. Vi tog tag i detta i början av februari. Under våren kom pandemin, men arbetet låg inte helt nere. Under sommaren jobbade inte minst kansliet med underlaget. Under hösten har vi så arbetat intensivt. Vi är ett av de utskott som har fått dispens för att mötas fysiskt. Det har av olika skäl inte varit möjligt att göra detta via Skype och liknande digitala verktyg.

Nu är vi i hamn. Utifrån 30 anmälningar och den administrativa höstgranskningens arbete har vi nu kunnat enas om ett helt enligt betänkande. Det kan låta som om det är vardagsmat – så här har det varit för sjätte året i rad nu – men det är inte självklart. Vi är åtta olika partier som är skolade och drillade i att vara partipolitiska, men nu har vi fått uppdraget att göra detta på strikt konstitutionell, juridisk grund.

Vad andra gör med vårt resultat – om man gör ett politiskt ansvarsutkrävande eller om väljarna har synpunkter eller ställningstaganden – är inte vår sak. Vi har gjort vårt arbete utan att ta de hänsynen. Detta har KU haft i uppdrag sedan 1809. I början, och långt in på vårt århundrade hette den här debatten dechargede-batten. Det betydde helt enkelt ansvarsfrihetsdebatten, och då var frågan om statsråden skulle bli ansvarsfria för den tid deras ämbete hade varat. Nu heter det granskningsdebatt, och vi har andra ordningar om statsråden inte skulle sköta sig rent lagmässigt.

Det har inkommit 30 anmälningar, och av dem har 12 lett till någon form av påpekande av brister, eller kritik, om man vill använda det uttrycket. Är det verkligen värt allt detta arbete? Ja, det är nödvändigt. Också när vi friar pekar vi på vad som är en god konstitutionell ordning, vad som är lämpligt för framtida regeringar och hur KU vill se sakernas tillstånd i fortsättningen.

Av de 30 ärendena och de 12 bristärendena är det tre som jag skulle vilja lyfta fram här. De är allvarligast. Det är inte så att vi i år har allvarligare ärenden än annars – ingenting kommer i närheten av ärendet om Transportstyrelsen, som var något alldeles speciellt, men det finns flera andra saker i historien som har varit betydligt allvarligare – men de är allvarliga nog. Det är tillräckligt för att vi ska säga: Så här vill vi inte ha det i längden.

Två av ärendena handlar om utrikesministern och försvarsministern.

KU har granskat hanteringen av uppgifter om Iraks försvarsminister. Vi skriver att vi ställer oss frågande till bedömningen att varken utrikesminister Ann Linde eller försvarsminister Peter Hultqvist behövde informeras om situationen när det gällde den irakiske försvarsministern – detta mot bakgrund av att Sverige faktiskt hade militär personal i Irak och att frågan om att förlänga mandatet för den svenska insatsen låg på regeringens bord.

Prot. 2020/21:48

7 december

Gransknings-
betänkande
hösten 2020

Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)

Regeringen och ansvariga ministrar har ett övergripande ansvar för att säkerställa att myndigheter informerar regeringen om den aktuella situationen inom respektive ansvarsområde. Informationshanteringen inom respektive departement ska leda till att ansvarig minister får relevant och nödvändig information. Det lärde KU sig den hårda vägen när det handlade om Transportstyrelsen. Jag hade gärna sett att försvarsministern och utrikesministern också hade lärt sig det.

Enligt regeringsformen ska utrikesministern hållas underrättad när en fråga av betydelse för förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation uppstår hos en statlig myndighet. I granskningsärendet har det kommit fram uppgifter som det bör ha funnits skäl att informera utrikesministern om, bland annat att en förundersökning om brott mot mänskligheten inletts mot den irakiske försvarsministern. Men det hade inte skett någon underrättelse.

Sedan har vi fallet med den så kallade falske officeren. Han bedömdes av Kustbevakningen som olämplig ur säkerhetssynpunkt. De gjorde en prövning, och de kom fram till att stora delar av hans cv var falska. Mot bakgrund av bedömningen att personen i fråga var olämplig ur säkerhetssynpunkt hade det enligt konstitutionsutskottet varit naturligt att frågan följdes upp i kontakterna mellan Försvarsdepartementet och Försvarsmakten, eftersom han tidigare hade varit officer. Om frågan hade följts upp hade Regeringskansliet fått information om personens tidigare uppdrag vid bland annat Natos militära högkvarter betydligt tidigare än i samband med medierapporteringen.

Vi är tacksamma för en fri och oberoende press, men det är inte den vägen som utrikesministrar och försvarsministrar ska vara informerade i allvarliga frågor. Det är enligt KU rimligt att såväl försvarsministern som utrikesministern snarast möjligt får kännedom om sådana uppgifter.

Till sist, fru talman, har vi tillståndsärendet om utbyggnaden av raffinaderi i Lysekil. KU påpekar att ett beslut av regeringen om att kräva en tillåtlighetsprövning bör fattas så tidigt som möjligt i processen. Men som vi har hört andra kolleger säga finns det inte något formellt hinder mot att fatta beslut i ett senare skede. Det kan komma nya omständigheter som gör att det prövas också i sista instans. Det är ändå viktigt att understryka att regeringen och myndigheterna måste sträva efter att frågor om att regeringen ska pröva tillåtligheten väcks redan i första instans.

I den här typen av ärenden finns det intresseavvägningar som kan motivera en prövning av regeringen. De bör som regel vara kända redan när en ansökan ligger hos en mark- och miljödomstol. Därför vill utskottet framhålla principen om domstolars självständighet enligt regeringsformen. Mot bakgrund av det bör regeringen vara försiktig med att ta över tillåtlighetsprövningen i ett sent skede. Ju högre instans målet behandlas i, desto större bör försiktigheten vara.

Kanske något mer allvarligt är det att det har framkommit att klimat- och miljöminister Isabella Lövin har uttalat sig om behovet av nya investeringar i fossila bränslen samtidigt som regeringen har berett frågan om tillåtlighetsprövningen. KU påpekar att sådana uttalanden under en pågående prövning av regeringen kan ge upphov till tvivel om att prövningen är saklig och opartisk. KU pekar på att objektivitetsprincipen i regeringsformen gäller när regeringen prövar förvaltningsärenden, och det ska regeringen rätta sig efter.

KU tar också upp de kontakter som förekom mellan det aktuella bolaget och Regeringskansliet innan bolaget återkallade sin ansökan. En återkallelse av ansökan har inte diskuterats, men formen och innehållet i kontakterna och mejlväxlingen är så anmärkningsvärda att KU ifrågasätter lämpligheten i att kommunicera med enskilda på det sättet. KU understryker vikten av en omdömesgill kommunikation i alla sammanhang, också detta.

Anf. 17 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Eftersom det är ett enigt utskott som står bakom detta betänkande är naturligtvis mycket redan sagt, särskilt under kapitel 3. Det är det kapitel vars ärenden vi kanske borrar i och bollat mest i utskottet eftersom det rör sig om frågor med särskilt stor tyngd för vår konstitutionella ordning. Men låt mig ändå ta upp de ärenden under denna rubrik som jag tycker är av extra stor betydelse utan att därmed förringa något av de andra. Det gäller tre anmälningar som lett till att utskottet unisont uttalar kritik mot regeringen.

Det handlar naturligtvis om regeringens och statsrådets Isabella Lövins hantering av intressekonflikter och jäv i samband med Utredningen om styrmedel för att främja användning av biobränsle för flyget, regeringens hantering av en ansökan om bearbetningskoncession för järnbrytning i Kallak och regeringens, och i synnerhet statsminister Stefan Löfvens och vice statsminister Isabella Lövins, hantering av ärendet om tillstånd för Preems utbyggnad av raffinaderiet i Lysekil.

Om man är lite dramatisk skulle man kunna summera det hela med följande ord: jävsrisk, förhållande av beslut, godtycklig hantering och politiska överprövningar av domstolsbeslut. Det är knappast omdömen som är smickrande för någon regering, särskilt inte i ett land som sedan århundraden har präglats av, och sätter en ära i, att vara en demokrati och en transparent och öppen rättsstat med en styrning som bygger på god förvaltningssed. Vi i utskottet uttrycker det naturligtvis på ett något mer diplomatiskt sätt, som sig bör, men vi är ändå tydliga i vår kritik.

När den särskilda utredaren i Utredningen om styrmedel för att främja användning av biobränsle för flyget förordnades kände Miljö- och energidepartementet till att personen i fråga, Maria Wetterstrand, var styrelseledamot i ett bolag i samma sektor, men man bedömde att det ändå var förenligt med uppdraget. Det var då i och för sig inte känt för departementet att den särskilda utredaren också var aktieägare i bolaget, något som gör frågan ännu mer delikat.

I svaren som KU har fått från Miljödepartementet säger man att en tilltänkt utredare generellt sett inte bör ha sådana engagemang att utredningens slutsatser och förslag kan leda till betydande effekter för honom eller henne. Det är en slutsats och bedömning som utskottet i allra högsta grad delar, och utskottet understryker vikten av att detta därför upprätthålls. Att en tilltänkt utredare är styrelseledamot eller äger aktier i ett företag som kan komma att påverkas av utredningens förslag bör leda till att man noggrant överväger om personen är lämplig som utredare, och regeringen har ett stort ansvar här. Att värna utredningsväsendets integritet och objektivitet borde vara en uppgift för alla inblandade att särskilt vakta.

När det gäller frågan om Kallak har utskottet vid ett flertal tidigare tillfällen understrukit vikten av att handläggningen i förvaltningsärenden inte

Prot. 2020/21:48

7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)*

fördröjs i onödan, eftersom det medför risker för rättssäkerheten och eftersom enskilda i allra högsta grad kan drabbas.

När regeringen handlägger och beslutar i förvaltningsärenden är det naturligtvis centralt att förvaltningsrättsliga principer upprätthålls. I Kallakärendet ser vi däremot att det inte vidtogs några synbara handläggningsåtgärder under närmare tre år. Det är inte acceptabelt. Det ställer sig utskottet också enhälligt bakom.

Sökanden har vid ett flertal tillfällen sökt kontakt med Näringsdepartementet för att få framlägga sitt ärende vid ett möte, men då har departementet sagt att det inte är möjligt eftersom frågan rör ett kommande regeringsbeslut och ett ärende under handläggning. Detta sätter vi i förhållande till att statsministern under utfrågningen i ett annat ärende menade att man som part har möjlighet att framföra sin uppfattning muntligt för att alla ska behandlas lika. Vi i utskottet konstaterar att det inte har varit så i detta fall, och vi uttalar kritik. Ärendet fortsätter medan människors liv står still.

I ärendet om Preem har vi haft tre frågor i en att granska: tidpunkten i processen för regeringens beslut att förbehålla sig tillåtlighetsprövningen, lämpligheten i att statsrådet Isabella Lövin uttalade sig om behovet av nya investeringar i fossila bränslen samtidigt som regeringen beredde frågan samt formen och kanske framför allt tonen i kontakterna mellan Preem och Regeringskansliet.

I detta fall hade Naturvårdsverket först i ett förhållandevis sent skede uppmärksammat att den verksamhet som det var fråga om var av sådan karaktär att regeringen borde förbehålla sig tillåtlighetsprövningen. Naturvårdsverket menade att det hade tillkommit omständigheter i ett relativt sent skede. Regeringen har dock fortfarande inte klargjort vilka omständigheterna var eller hur det i sig påverkade processen.

Ett beslut av regeringen om att förbehålla sig prövningen bör fattas så tidigt som möjligt i processen. Som vi tidigare har sagt finns det inte något formellt hinder mot att fatta ett sådant beslut i ett senare skede, till exempel om nya omständigheter framkommer. Men strävan från regeringens och myndigheternas sida måste vara att frågor om att regeringen ska pröva tillåtligheten väcks redan i första instans. Det finns i ärenden av det aktuella slaget intresseavvägningar som kan motivera en prövning av regeringen, och detta bör som regel vara känt när en ansökan ligger hos mark- och miljödomstolen.

Därför vill vi också särskilt lyfta principen om domstolarnas självständighet enligt regeringsformen. Den får inte ifrågasättas. Mot bakgrund av detta bör regeringen iaktta försiktighet i fråga om att ta över tillåtlighetsprövningen i ett så sent skede. Vi säger att ju högre instans målet behandlas i, desto större försiktighet måste iakttas.

Vidare har vi i granskningen uppmärksammat att statsrådet Isabella Lövin har uttalat sig om behovet av nya investeringar i fossila bränslen samtidigt som regeringen beredde frågan om tillåtlighetsprövningen. Som vi tidigare har uttalat måste statsråd självklart få vara delaktiga i den politiska debatten, men det måste ändå råda en försiktighet när man uttalar sig i den egenskapen.

I granskningen framkommer också att det har förekommit kontakter mellan Preem och Regeringskansliet innan bolaget återkallade sin ansökan. Vi har inte sett att denna återkallelse av ansökan har diskuterats, men formen och tonen i kontakterna gör att utskottet ifrågasätter lämpligheten

i att kommunicera med enskilda på det tämligen kompisaktiga sätt som har förekommit. Utskottet understryker därför vikten av en omdömesgill kommunikation i alla sammanhang.

Med detta vill jag säga tack till kansliet och kollegor för som vanligt mycket goda och intressanta diskussioner. Jag vill också önska god jul, för julen lär komma oavsett corona eller inte.

Anf. 18 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Jag kommer nu att presentera några specifika ärenden utifrån den värdegrund som jag redogjorde för i min inledning.

Alla i landet har höga förväntningar på att ärenden handläggs snabbt och ordentligt i alla kommuner, regioner och myndigheter. Det ska man ha. Många handläggare som arbetar i de här olika verksamheterna har förvaltningslagens krav om snabbhet, effektivitet och rättssäkerhet som rättesnöre i sitt vardagliga arbete. Jag är säker på att de, precis om jag, förväntar sig detsamma när det gäller regeringens handläggning av förvaltningsärenden.

I ärendet om bearbetningskoncession för Kallak har handläggningen har dragit ut på tiden alldeles för länge. Det innebär en rättsosäkerhet för alla parter. Många lyfter att det försvårar för näringslivets investerare. Det gör det; jag delar den uppfattningen. Jag vill också lyfta att det påverkar livet i mycket hög grad för dem som lever på platsen, bland annat urfolket samerna. De har samma rätt att få veta hur deras framtid ser ut. Det är viktigt för mig och Miljöpartiet att alla som berörs i den här typen av ärenden synliggörs när frågorna debatteras.

Jag vill också säga några ord om hanteringen av ärendet som gäller Preems utbyggnad av raffinaderiet i Lysekil. Det är viktigt att konstitutionsutskottet tar alla riksdagsledamöters anmälningar på största allvar och utreder dem till dess att utskottets ledamöter känner att de har det underlag som de behöver för att kunna göra sin bedömning. En noggrann utredning är något som är till nytta både för oss ledamöter och för regeringen och de statsråd som granskas.

Det blir tydligt i till exempel ärendet om Preem, där utskottet har mycket underlag och till och med kallade experter till sig för att ytterligare fördjupa den juridiska granskningen. Det är bra att KU, liksom utfrågade statsråd, är överens om att regeringens beslut att i sådana här ärenden förbehålla sig prövningen bör fattas så tidigt som möjligt i processen. Något formellt hinder mot att fatta ett sådant beslut i ett senare skede finns dock inte.

Det här är egentligen inga konstigheter, eftersom det finns reglerat i särskilda lagrum att regeringen kan åta sig prövningen från alla rättsliga nivåer. Regeringen har en uttalad plats i rättskedjan. Det är viktigt att det är klargjort, särskilt eftersom det här är ärenden som förekommer så sällan att det inte finns någon upparbetad praxis att ta del av.

Utskottet påpekar att större försiktighet krävs ju senare i processen regeringen åtar sig ett ärende. Så hanteras också andra ärenden och beslut som hanteras i domstolarna: Det ställs högre och högre krav på hanteringen av ärenden ju högre upp i rättssystemet man befinner sig.

I den här granskningen har KU verkligen fått påminna sig om sin egen vilja att granska objektivt och utifrån hur lagen faktiskt ser ut. Det kan vara så att olika aktörer har synpunkter på lagen, men vi som är riksdagsleda-

Prot. 2020/21:48

7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)*

möter vet vilka det är som bär ansvaret för att besluta om nya lagar eller förändra lagar som vi inte är nöjda med hur de fungerar när de faktiskt ska tillämpas. Det är vi som har det ansvaret, och grunduppfattningen är ändå att land ska med lag byggas.

Anf. 19 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! En person som utreder en fråga till regeringen ska undvika situationer där man misstänks att utöver uppdraget agera i eget intresse. Även om personen i fråga är mycket kunnig och väl insatt i de frågor som ska hanteras får andra engagemang inte leda till att utredningens integritet komprometteras. Det här är ibland en svår balansgång, då personer med stor kunskap ofta har just erfarenheter och kunskaper som kan vara värdefulla i många fall.

I granskningen av det som kallas för G2, intressekonflikter i utredningen Biojet för flyget, ställs just denna frågeställning på sin spets. Den inriktar sig på ett tidigare språkrör för Miljöpartiet de gröna som var utredare och samtidigt med detta satt i styrelsen för ett bolag som utvecklade biodrivmedel för bland annat just flygindustrin.

När den särskilda utredaren förordnades för uppdraget kände Miljö- och energidepartementet till att hon var styrelseledamot i bolaget men bedömde att uppdraget ändå var förenligt med att vara särskild utredare. Det var då heller inte känt för departementet att den särskilda utredaren även ägde aktier i bolaget. Det aktuella bolaget började senare att diskutera ett samarbete med en annan aktör inom ett område med nära koppling till utredningsuppdraget.

Vad man kan framhålla är dock att det inte rörde sig om ett jävsförhållande i den bemärkelsen att det handlade om beslutsfattande. Det kan nämnas att kommittéväsendet eller utredningsväsendet inte särskilt berörs i regeringsformen och är ett led i själva beredningen av regeringsärendena. Statsrådsberedningen tog våren 2005 fram promemorior i ärendet. Där framhålls sådana saker som förtjänst, skicklighet och könsbalans som exempel på grunder som ska vara tillämpbara vid rekrytering.

Statsrådsberedningen har också tidigare tagit fram en kommittéhandbok som gäller information och riktlinjer för ordförande, särskilda utredare och kommittésekreterare. Där framhålls att de svenska departementen är små jämfört med sina motsvarigheter i andra länder, och huvuddelen av arbetet med att förbereda större reformer sker inom kommittéväsendet. Uppgifterna är att ta fram fakta, analyser och lägga fram förslag men inte att fatta besluten.

Öppenhet och insyn är en självklar del, och det är också av vikt att framhålla den enskilde personens ansvar att vid tillfälle då man blir ombedd att leda en utredning fundera igenom huruvida uppdraget som sådant intressemässigt kan kollidera med andra åtaganden och i så fall agera efter det.

Utskottets ställningstagande tar dock fasta på att också regeringen har ett ansvar för att utröna i vad mån den tilltänkta utredarens uppdrag och ekonomiska intressen kan förväntas vara förenliga med uppdraget. I övrigt föranleder det hela dock inget ytterligare uttalande.

Fru talman! Ett annat ärende jag tänkte nämna är det som benämns G18 och G29, där anmälarna begär en granskning av hantering av uppgifter om Iraks tidigare försvarsminister Najah al-Shammari. Informationsflödet in-

om och mellan departement har belysts med anledning av att ansvariga ministrar, försvars- och utrikesministrarna i detta fall, informerades först när uppgifterna presenterades som något av nyhetscoop i medierna. Det kan förvisso, fru talman, utifrån en utomstående betraktelse sägas vara ett gott betyg till den fria pressens arbete, men med anledning av att informationen har funnits på ambassader och i Regeringskansliet utan att den har kanaliserats vidare till ansvariga ministrar har frågor uppkommit.

Till saken hör att just informationsflödet på utlandsmyndigheter är frågor som tidigare har tagits upp i detta sammanhang. Man bör ha i åtanke att det handlar om Regeringskansliets största departement med en global organisation och den komplexitet detta i sig kan innebära. Så sent som i förra årets granskning framhöll en tidigare kabinettssekreterare att han långt tidigare framhållit behovet av att förbättra rutiner och informationshantering.

Vad gäller det nu aktuella ärendet kan framhållas att det i massmedierna hösten 2019 rapporterades om att Iraks tidigare försvarsminister var svensk medborgare och folkbokförd i Sverige. Våren 2019 ska uppgifter också ha förekommit i irakiska medier om detta. Han ansökte, också enligt uppgift, om uppehållstillstånd i Sverige 2009, fick permanent uppehållstillstånd 2011 och blev svensk medborgare 2015. Han ska ha varit folkbokförd i en Stockholmsförort sedan 2012. Det har också rapporterats om att han under denna tid misstänktes för bidragsbrott, folkbokföringsbrott och brott mot mänskligheten. Förundersökningar genomfördes men lades senare ned.

Utskottet har förutom skriftliga frågor till berörda departement också genomfört utfrågningar med såväl försvarsministern som utrikesministern. I sammanhanget kan man också ha med det som framkom i utfrågningen av utrikesministern om att det inte är en helt ovanlig situation att svenska medborgare utses till regeringsposter i andra länder. Det som i detta fall väckte extra uppmärksamhet var det faktum att Sverige har, som nämnts tidigare, militär personal i Irak för den internationella koalitionen för att bekämpa Daish och att även brottsmisstankar fanns mot den berörda personen.

Med hänvisning till regeringsformen 10 kap. 13 § ska chefen för det departement som har hand om utrikesärendena hållas underrättad när en fråga som är av betydelse för förhållandet till en annan stat eller till en mellanfolklig organisation uppkommer hos en statlig myndighet.

Fru talman! I svaren från Regeringskansliet anges att uppgiften om den irakiske försvarsministern och innehållet i den nämnda ambassadrapporten inte bedömdes vara av sådan karaktär att det fanns skäl att informera utrikesministern eller försvarsministern. I varje given situation handlar det om bedömningar. Alla har följt gällande ordning, och ministrar uttrycker förtroende och tillit till departementen och ambassaderna för hanteringen av informationsflödet. Men det är klart, fru talman, sett i backspegeln efter alla de frågor och uppgifter som har framkommit i granskningen har utskottets bedömning ändå landat i att det hade ansetts befogat om den information som fanns på ambassader och i departement i ett tidigare skede än via medieuppgifter nått ministernivån.

Prot. 2020/21:48

7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)*

Anf. 20 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Flera har varit inne på att många av granskningarna i detta kapitel är särskilt allvarliga sett till vad vi har funnit och till deras antal. Jag kommer att fästa mitt fokus vid två av dem som en komplettering till det som min moderata kollega Erik Ottoson tidigare var inne på.

En granskning gäller ett tillståndsärende om utbyggnad av raffinaderiet i Lysekil. Det är ett förvaltningsärende där regeringen mer direkt än annars lyder under förvaltningslagen om handläggning, prövning och beredning. Här är det fråga om tillstånd att få göra nya investeringar. Jag vill särskilt poängtera detta eftersom det i fråga om myndighetsutövningen mot enskild enligt regeringsformen 1 kap. 9 § finns krav på att allas likhet inför lagen, saklighet och objektivitet gäller mer strikt i dessa fall.

Angående Preem har mycket redan sagts. Jag vill ändå inskräpa allvaret i detta mycket uppmärksammade, omfattande och komplicerade ärende. Det finns många intressanta och viktiga detaljer, och jag har identifierat tre saker som principiellt viktiga.

Den första är tidpunkten. Regeringen valde i ett mycket sent skede att förbehålla sig den möjlighet som finns att pröva ärendet. I 11 kap. 3 § regeringsformen stipuleras vikten av domstolars självständighet i rättsskipningen. I fallet om Preem beslutade regeringen att ta över ärendet efter det att regeringens egen myndighet Naturvårdsverket valt att inte begära överprövning av tingsrättens dom och efter det att Mark- och miljööverdomstolen valt att ta över och meddela prövningstillstånd. Detta behöver man se tillsammans.

Vi påpekar därför att i ju högre instans ett ärende behandlas desto större försiktighet krävs från regeringens sida. Därför anser jag personligen att det är synd att vi inte har kunnat bringa klarhet i vilka omständigheterna har varit som har föranlett denna granskning.

Regeringen hänvisar till att Naturvårdsverket inkom sent med en underrättelse. Naturvårdsverket hänvisar till sena och nya omständigheter. Vilka omständigheterna är har vi frågat myndigheten i skrift och vidare muntligt till Isabella Lövin och statsministern men inte lyckats bringa klarhet i.

Det stämmer att Naturvårdsverket har till uppgift att underrätta regeringen om den typen av ärenden där man har rätt att och får ta över prövningen. Men vi har också konstaterat att regeringen enligt lagen i varje fall inte är hindrad att ta över ärenden även utan underrättelse och att man i det här fallet hade information om att tillståndsansökan från Preem fanns också innan underrättelsen.

Till syvende och sist är det regeringen som självständigt fattar beslut om att ta över tillståndsansökningarna och prövningarna av dem. Regeringen har själv inte behövt, eller valt att, fatta beslut med hänvisning till de nya omständigheterna. Dem har man nämligen ingen närmare kännedom om.

Den andra viktiga principen är objektivitet, saklighet och likabehandling, enligt 1 kap. 9 § regeringsformen. Det blir viktigt när ett statsråd uttalar sig om ett ärende som ska upp till handläggning – som är igång, som är under beredning. I det här fallet gör Isabella Lövin det när hon får frågor om ärendet.

Vi kan konstatera att det inte spelar någon roll att ärendet senare dras tillbaka och avslutas, det vill säga att beslut aldrig fattas. För vår bedöm-

ning här spelar det ingen roll, eftersom ärendet redan har börjat beredas. Men det hade självklart varit ännu mer problematiskt om ärendet hade prövats och uppgiften slutförts, och det är väl därför kritiken mot den här bristen är viktig. Då hade den här typen av uttalanden kunnat ligga till grund för vidare prövning av frågan. Det är i alla fall min bedömning. Utskottet går inte in på detta; vi har inte behövt gå in på det i vår granskning eftersom det aldrig har skett.

Det tredje principiellt viktiga vi har tittat på är de kontakter och den kommunikation som regeringen har haft med Preem. Efter Expressens rapportering om frågan fick vi anledning att vidga granskningen till att innefatta även detta. Det har vi rätt att göra, även om det är inte är alldeles vanligt att vi gör så. Vi har då kunnat konstatera att vi anser att formen för, och framför allt tonen i, den kommunikation som ägt rum mellan Preem och regeringen inte har varit lämplig.

Slutligen vill jag säga några ord om en granskning vars vikt i alla fall för mig verkligen har ökat i takt med granskningens gång. Det gäller granskningen av utredningen om biojet, det vill säga att regeringen tillsatte en utredare som skulle titta på detta. Det resulterade i intressekonflikter mellan utredningen och utredaren. Även denna utredning är statsrådet Isabella Lövin ansvarig för. Utredningen skulle ta fram förslag på olika styrmedel för att främja användningen av biobränsle för flyg och gjorde också det. Den föreslog även stöd till tekniska investeringar som driver utvecklingen och driver produktionen av den här typen av bränslen.

När Maria Wetterstrand utsågs till utredare visste Miljödepartementet att hon var styrelseledamot i ett bolag som utvecklar just biodrivmedel för bland annat industri och transporter. Det utvecklar även teknik för småskalig och effektiv användning av den här tekniken på fler områden och fler typer av transporter. Utredaren ägde också aktier i bolaget, men det visste regeringen inte förrän sent.

Under det år som utredningen var igång utvecklades bolaget successivt, vilket är fullt naturligt. Det uppdrag som utredaren hade pågick under ett år, och under det året beviljades bolaget bland annat statliga medel för att genomföra en studie om att använda bolagets teknik vid omvandling av biojet. I ett pressmeddelande skriver man att marknadspotentialen är stor om man lyckas med detta. Man lyckas också väl i studien, och strax innan utredningen presenterar sina slutsatser aviserar man att man går in i en ny fas, tillsätter en ny vd och inleder ett samarbete för att börja producera biobränsle för flyg.

Förvaltningslagens bestämmelser om jäv gäller inte för utredare och inom kommittéväsendet på det här området, utan det är regeringens sak att ansvara för och pröva detta. Det är för regeringens skull som utredningar av den här typen existerar. Det är ett led i handläggningen och beredningen när man hanterar ärenden och tar fram förslag till riksdagen. Därför har vi i vår praxis tidigare, och även i det här årets slutsatser, konstaterat att utredningar för att ha ett högt värde behöver ha hög kvalitet på innehållet samt att arbetet behöver ske med stor integritet. Den slutsatsen står vi fast vid i år, och vi anser därför att den uppkomna situationen i det här fallet är ett exempel där den bedömning som har gjorts har varit svärförenlig med utredningsväsendets integritet.

Prot. 2020/21:48

7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)*

Anf. 21 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! I detta anförande tänkte jag ta upp en av de mer uppmärksammade granskningarna, nämligen hur regeringen har hanterat uppgifter om Iraks tidigare försvarsminister. Detta behandlas i avsnitt 3.5 i konstitutionsutskottets betänkande.

Irak är ett av världens mest konfliktdrabbade länder och har sedan decennier befunnit sig i navet för konflikterna i regionen. Positionen som Iraks försvarsminister kan därför inte jämföras med motsvarande i de flesta andra länder. Om en svensk medborgare blir vald till försvarsminister i Irak finns det en överhängande risk för att Sverige på ett eller annat sätt kan bli inblandat i både utrikespolitiska, försvarspolitiska och folkrättsliga processer vars konsekvenser vi bara kan spekulera om.

Bara detta gör informationen att en svensk medborgare är vald till försvarsminister i Irak, ett av världens mest oroliga länder, mycket viktig. Den är så pass viktig att den borde ha vidarebefordrats från ambassaden till departement och ministrar. Ännu viktigare blir denna information då Sverige har svensk trupp i Irak. Skulle Sverige hamna i en situation där vi ställs inför påtryckningar av olika slag kan detta på ett eller annat sätt riskera säkerheten för våra soldater.

Redan i mars 2019 pågick i irakiska medier en debatt om huruvida det var förenligt med den irakiska konstitutionen att en svensk medborgare aspirerade på posten som försvarsminister. Trots detta rapporterade inte den svenska ambassaden om detta förhållande. Inte ens när den nye irakiske försvarsministern tillträdde under sommaren fick Utrikesdepartementet eller Försvarsdepartementet någon kännedom om detta. Först den 8 oktober, efter att Iraks försvarsminister själv begärt ett möte med den svenska ambassadören i Irak, rapporterade ambassaden till departementet att Iraks försvarsminister var svensk medborgare.

När Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet den 8 oktober fick reda på att Iraks försvarsminister var svensk medborgare – äntligen, får man väl säga – stannade informationen av någon anledning i departementen och nådde aldrig försvarsministern eller utrikesministern. Först i samband med mediernas rapportering i slutet av november 2019 nåddes de av informationen. Granskningen väcker således frågor om förmedling av information inom Regeringskansliet till olika statsråd.

I svaren från Regeringskansliet anges att uppgiften om den irakiske försvarsministern och innehållet i den nämnda ambassadrapporten inte bedömdes vara av sådan karaktär att det fanns skäl att informera utrikesministern eller försvarsministern. Vid utfrågningarna har båda ministrarna vidhållit att det inte var fråga om sådan information som borde ha vidarebefordrats till dem.

Mot bakgrund av att Sverige hade militär personal i Irak och att frågan om att förlänga mandatet för den svenska insatsen låg på regeringens bord ställer sig utskottet frågande till bedömningen att den typ av uppgifter om den irakiske försvarsministern som inkom till departementen i oktober 2019 inte var av sådan karaktär att det fanns skäl för utrikesministern och försvarsministern att ha kännedom om dem tidigare än vad som nu blev fallet.

Utskottet vill framhålla att regeringen och ansvariga statsråd har ett övergripande ansvar för att säkerställa att myndigheter informerar regeringen om den aktuella situationen inom respektive ansvarsområde och att

informationshanteringen inom respektive departement leder till att ansvarigt statsråd får för statsrådets ämbetsutövning relevant och behövlig information.

Slutligen vill utskottet uppmärksamma bestämmelsen i 10 kap. 13 § regeringsformen. Där anges att utrikesministern ska hållas underrättad när en fråga som är av betydelse för förhållandet till annan stat uppkommit hos någon statlig myndighet. I granskningsärenden har det framkommit uppgifter som enligt utskottets mening är av sådant slag att det rimligen funnits skäl att underrätta utrikesministern, bland annat att en förundersökning inletts mot den irakiske försvarsministern för brott mot mänskligheten. Någon sådan underrättelse enligt 10 kap. 13 § regeringsformen har dock inte skett.

Anf. 22 ERIK EZELIUS (S):

Fru talman! Jag vill kort belysa granskningen i det ärende som på KUSpråk heter G27 men som i folkmun är mer känt som den falske officeren.

När ärendet om den falske officeren uppdagades i medierna chockerade det hur en individ på falska meriter inte bara lyckats ta anställning i Försvarsmakten utan därtill under en längre tid kunnat kvalificera sig och göra karriär, bland annat på betydande internationella poster. Att varningssignalen kom först senare, när denne sökte anställning i en annan myndighet, är också mycket anmärkningsvärt.

Men det utskottet har att granska är regeringen – inte myndigheterna. Utskottet kan konstatera att personalansvaret för anställda samt ansvaret för att säkerhetsskyddslagen följs ligger på myndigheten. De svar som regeringen har givit till utskottet om vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att liknande händelser inte ska kunna ske igen visar på att såväl myndigheten som regeringen tagit det inträffade på stort allvar.

Utskottet kan ändå konstatera att eftersom Kustbevakningen gjorde bedömningen att individen var olämplig ur säkerhetssynpunkt och eftersom det saknades en heltäckande bild i ärendet när Försvarsdepartementet informerades i januari 2019 vore en naturlig åtgärd att ärendet följdes upp för att komplettera den bristfälliga bilden.

Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 4)

Anf. 23 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Vi har kommit till kapitel 4 i detta granskningsbetänkande, Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen.

Inledningsvis är det en anmälan om Lotteriinspektionens tillsyn av Casino Cosmopol, där anmälaren hänvisar till massmedier och till att det framkommit uppgifter som tyder på brister i Lotteriinspektionens tillsyn. Anmälaren anser att regeringens styrning och uppföljning av myndigheten bör granskas mot bakgrund av det här.

Detta föranledde utskottet att betona två saker. För det första betonar utskottet vikten av att regeringen på ett rättvisande sätt redogör för Sveriges åtgärder mot penningtvätt inom de mellanstatliga samarbeten som Sverige anslutit sig till. För det andra påpekar utskottet att Regeringskansliet haft ett möte med myndighetsdialog och då fått information från Lotteriinspektionen som sedan inte har framgått i propositionen.

Prot. 2020/21:48
7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 3)*

*Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 4)*

Utskottet tycker att denna typ av genomgångar eller beredningar borde ha framgått tydligt. Detta gick inte att se i propositionen. I övrigt har man inte gett någon anledning till ytterligare uttalanden från utskottets sida.

Nästa ärende som ingår i detta block är styrningen av Arbetsförmedlingen efter riksdagens budgetbeslut för 2019. I en anmälan till utskottet begärs att utskottet granskar regeringens och speciellt den före detta arbetsmarknadsministern Ylva Johanssons samt den nuvarande arbetsmarknadsministern Eva Nordmarks styrning av Arbetsförmedlingen.

Enligt anmälaren utövas detta ansvar av regeringen och det ansvariga statsrådet i huvudsak genom medelstilldelning i statens budget och genom regleringsbrev. Detta, fru talman, är en av de delar som gör att just denna anmälan blir speciellt intressant för utskottet att följa, eftersom det var väldigt speciella förutsättningar som gällde vid den här tiden.

Först och främst får man hålla i minnet att vi då hade en övergångsregering som hade att styra under väldigt speciella omständigheter. I betänkandet tas det upp vad som gäller för en övergångsregering. Regleringsbrevet är ett verktyg för styrningen, och det är väldigt speciellt uttryckt vad en övergångsregering kan göra och inte kan göra när det gäller regleringsbrevet.

Den andra väldigt speciella omständigheten i detta fall är att det inte var övergångsregeringens budget som det togs beslut om här i kammaren, utan riksdagen beslutade om en annan budget. Detta var naturligtvis också en omständighet som påverkade hur regeringen hade att styra myndigheten.

När utskottet har att bedöma denna situation kan man konstatera att regeringen har följt riksdagens beslut. Det skulle ha varit anmärkningsvärt annars, och jag kan tänka mig att det hade föranlett fler anmälningar från riksdagsledamöter till utskottet. Regeringen har följt riksdagens budgetbeslut, vilket är fullständigt rimligt och självklart. Regeringen har också följt den ordning som gäller för en övergångsregering när det gäller regleringsbrevets utformning.

I nästa steg konstaterar utskottet i detta betänkande att regeringen från att den tillträdde i mitten av januari hade fullt ansvar för styrningen av myndigheter. I granskningen kan man konstatera att detta är ett ansvar som regeringen tog genom ett antal myndighetsdialoger och många kontakter mellan departement och myndighet. Man kan också konstatera att myndigheten begärde att få en anslagskredit för att hantera den nya situationen och att regeringen i mars 2019 tog beslut om att bevilja en sådan.

Utskottet konstaterar att ett antal ändringar i regleringsbrevens antogs efter att regeringen tillträdde; dessa ändringar var så många som sex stycken. I mars, maj, juni, juli, november och december förekom förändringar i regleringsbrevens gällande regeringens styrning av denna myndighet.

I övrigt kan man konstatera att regeringen använde ett ganska skarpt verktyg i form av beslut om en särskild förordning gällande hur myndigheter kan hantera kontor runt om i landet. Allt detta framgår av den granskning som utskottet har genomfört på denna punkt.

Med utgångspunkt i dessa frågor har man också ställt frågan om det ändå inte skulle kunna finnas någonting mer som regeringen kunde ha gjort. Man konstaterar att det enligt utskottet kan diskuteras om regeringen fattade de beslut som hade behövts under våren 2019 sett till den situation som kom att uppstå.

Det är väl självklart så, fru talman, att detta alltid kan diskuteras. Med utgångspunkt i och mot bakgrund av betänkandets innehåll och allt det som jag räknade upp, såsom antalet förändringar i regleringsbrevet, beslut om förordningar och att man i övrigt är skyldig att följa riksdagens beslut om budget, kan det naturligtvis diskuteras om man kunde ha fattat ytterligare styrningsbeslut.

Om man gör det får man naturligtvis ha den ordning som tidigare här har diskuterats i kammaren som utgångspunkt i den följande diskussionen, nämligen att konstitutionsutskottet är till för att kontrollera och övervaka om regeringen följer konstitution, grundlagar och de lagar och regler som finns. Det tror jag är oerhört viktigt, fru talman, att man i så fall håller i minnet.

Det finns ett ärende till i det här kapitlet. Det handlar om Brottsförebyggande rådets rapporter. En anmälare har kommit in med en begäran om att utskottet ska granska regeringens styrning av Brottsförebyggande rådet. Här konstaterar utskottet att man tidigare har konstaterat att en fungerande statsapparat har behov av informella kontakter mellan förvaltningsmyndigheter, regeringskansli och regeringens styrande funktion och att regeringens styrande funktion förutsätter att regeringen följer myndighetens verksamhet och vid behov vidtar de åtgärder som är nödvändiga från ett styrningsperspektiv. Det som framkommit i granskningen när det gäller Brottsförebyggande rådet ger således inte anledning till något uttalande från utskottets sida.

Det är dessa synpunkter som framkommit i de här ärendena.

Jag får tacka utskottet. Det har varit en spännande period. Jag har för första gången deltagit i arbetet med granskningsärenden. Det har varit lärorikt och spännande för mig som riksdagsledamot. Och jag kan, fru talman, bara säga att detta nog är någonting som fler ledamöter av den här kammaren skulle behöva göra. Det är ett bra sätt att tränga in i vad vi ledamöter har att göra, vilka regler vi lyder under och hur landet Sverige styrs. Det har varit väldigt intressant och spännande. Jag tackar ledamöterna och naturligtvis också personalen i utskottet för gott samarbete.

Anf. 24 LARS JILMSTAD (M):

Fru talman! Jag har all anledning att instämma med föregående talare vad gäller just det lärorika i att sitta i konstitutionsutskottet. Det har för mig som ny riksdagsledamot varit en synnerligen lärorik tid, så jag är glad över att ha fått denna erfarenhet.

Det är, som sagts, tre ärenden i detta kapitel 4.

Det första handlar, som vi hörde tidigare, om Casino Cosmopol och vissa påstådda brister i Casino Cosmopols verksamhet. Anmälaren ville att utskottet skulle granska dåvarande civilminister Ardalan Shekarabis styrning och uppföljning av Lotteriinspektionens, numera Spelinspektionens, tillsynsverksamhet.

Utskottet konstaterar att det i regeringens styrande funktion ingår en skyldighet att leda den statliga förvaltningens verksamhet och att detta innebär att vid behov vidta de åtgärder som är nödvändiga från ett styrningsperspektiv, med beaktande av myndigheternas självständighet enligt 12 kap. 2 § regeringsformen.

Regeringskansliet fick inför en så kallad myndighetsdialog information om brister hos Casino Cosmopol. Men som vi hörde tidigare syns

ingenting om detta i propositionen *En omreglerad spelmarknad*, som regeringen någon månad senare beslutade om. Därför fick utskottet anledning att säga att regeringen har ett ansvar för att beredningar och regeringsbeslut resulterar i ett fullgott beslutsunderlag men gör i övrigt inget uttalande.

Fru talman! Nästa ärende rör en anmälan där det begärs att utskottet ska granska regeringens och speciellt före detta arbetsmarknadsminister Ylva Johanssons och nuvarande arbetsmarknadsminister Eva Nordmarks styrning av Arbetsförmedlingen efter budgetbeslutet för 2019.

Riksdagens beslut om statens budget för 2019 innebar att Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag minskades kraftigt, samtidigt som myndigheten fick väsentligt minskade medel för programinsatser för arbetssökande. Denna reducering ledde till att Arbetsförmedlingen aviserade en nedläggning av cirka 130 kontor och att 4 500 anställda varslades om uppsägning.

Denna inriktning från Arbetsförmedlingens sida framfördes vid upprepade möten mellan Arbetsförmedlingen och departementsledningen från december 2018 och under hela våren.

I slutet av mars 2019 blev det uppenbart att Arbetsförmedlingen och den ansvariga ministern gick i otakt. Arbetsförmedlingen publicerade ett pressmeddelande med bland annat innebörden att 132 angivna kontor skulle avvecklas successivt under 2019 och 2020. Ett par dagar senare uppgav dåvarande arbetsmarknadsminister Ylva Johansson i en intervju med Tidningarnas Telegrambyrå att Arbetsförmedlingens beslut att stänga 132 kontor var förhastat. Enligt Ylva Johansson hade hon bitt myndighetens generaldirektör att inte ta ett sådant beslut, men som hon sa vid vår utfrågning valde generaldirektören ändå att ta detta beslut.

I vårt ställningstagande säger vi att i regeringens styrande funktion ingår en skyldighet att leda den statliga förvaltningens verksamhet och att vid behov vidta de åtgärder som är nödvändiga.

Utskottet säger att det är viktigt med fungerande kontakter och att regeringen, med vissa begränsningar, har rätt att ge direktiv till myndigheter.

Arbetsförmedlingen informerade regeringen, som nämnts, i ett tidigt skede om att anslagsminskningen i budgeten för 2019 skulle få konsekvenser för myndighetens organisation och verksamhet. Personal behövde sägas upp och kontor stängas.

Dessa frågor återkom under hela dialogen från december 2018 till mars 2019. Det har av utredningen framkommit att det varit delade meningar om processen och om vilka kontor som skulle stängas.

Utskottet har beaktat att regeringen efter valet 2018 fungerade som en övergångsregering och att detta påverkade förutsättningarna att styra myndigheten.

Det centrala i utskottets ställningstagande är att KU säger att regeringen ”från beslutet av januari 2019 och framåt i princip var oförhindrad att fatta de regeringsbeslut den ansåg nödvändiga i förhållande till myndigheten, om dialogen med den visade sig otillräcklig.” Utskottet fortsätter: ”Det kan enligt utskottet diskuteras om regeringen fattade de beslut som hade behövts under våren 2019 sett till den situation som kom att uppstå.”

Fru talman! Det sista ärendet rör en anmälan där KU ombuds undersöka om regeringen försöker påverka innehållet i Brottsförebyggande rå-

dets rapporter så att de redovisar en bild som är mer gynnsam för regeringen än vad som annars hade varit fallet.

Utskottet konstaterar att det inte har förekommit något delningsförfarande med Regeringskansliet inför Brås publicering av rapporter och att Regeringskansliet inte har lämnat synpunkter på rapporterna före publicering. KU har därför inte anledning att komma med något uttalande.

Anf. 25 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Det här avsnittet handlar alltså om regeringens ansvar för förvaltningen. Det är som tidigare nämnts bara tre anmälningar inom det här blocket. Men eftersom det är två av dem som kommer från Vänsterpartiet vill jag ändå göra en del kommentarer, och jag håller mig till de två anmälningarna.

Det första ärendet gäller tidigare Lotteriinspektionens tillsyn av Casino Cosmopol.

Våren 2019 publicerades uppgifter i medier om att det funnits brister i tillsynen av Casino Cosmopol och att riksdagen inte fått information om bristerna inför det beslut om att omreglera spelmarknaden som riksdagen tog under våren 2018.

Under KU:s utredning har det framkommit att regeringen hade fått information om att Lotteriinspektionen funnit brister i bland annat Casino Cosmopols arbete med att motverka spelmissbruk men att den informationen inte fanns med i propositionen om en omreglerad spelmarknad, som tidigare sagts. Regeringen fick visserligen informationen endast 20 dagar före sitt beslut om propositionen, men det är ändå viktigt att riksdagen får ett heltäckande beslutsunderlag inför sina beslut.

Under det här året har vi sett att beredningar och beslut kan hanterats väldigt fort när det behövs, och det är klart att 20 dagar är tillräckligt lång tid för att kunna lägga till viktig information. En av de stora frågorna vid omläggningen av spelmarknaden var dessutom just hur det skulle kunna påverka spelmissbruket.

Nästa ärende i detta block gäller styrningen av Arbetsförmedlingen efter riksdagens budgetbeslut för 2019. Den budget riksdagen beslutade om i december 2018 grundade sig på en reservation från Moderaterna och Kristdemokraterna och innebar bland annat en kraftig neddragning av pengarna till Arbetsförmedlingens så kallade förvaltningsanslag, alltså det som används till myndighetens basverksamhet, personal, kontorshyror, datorer och så vidare.

Frågan som KU har tittat på gäller om regeringen har styrt myndigheten tillräckligt. Ofta när KU granskar myndighetsstyrning handlar det om ifall en minister har styrt för mycket och talat om för en myndighet vad den ska göra – det vi brukar kalla ministerstyre. Styrningen av myndigheterna ska ske genom beslut av hela regeringen och inte enskilda ministrar.

Men här fokuserade vi på om regeringen styrt för lite. Från den 18 januari, när Stefan Löfven valdes till statsminister, var det möjligt för regeringen att fatta de beslut den ansåg nödvändiga gällande Arbetsförmedlingen om inte den löpande dialogen var tillräcklig.

KU landar i att det kan diskuteras om regeringen fattade de beslut som hade behövts under våren 2019 sett till den situation som kom att uppstå. Det är väl precis den diskussion vi ägnar oss lite grann åt just nu, och vi ser nog lite olika på det.

Prot. 2020/21:48
7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 4)*

Arbetsförmedlingen fick ett kraftigt neddraget anslag för 2019. För att klara av att hålla sig inom de pengar man fick sig tilldelade tog myndigheten snabbt beslut om att varsla 4 500 medarbetare om uppsägning. Man informerade också om att antalet kontor skulle minskas. Regeringen hade kontinuerliga möten med Arbetsförmedlingen från den 6 december 2018 när det stod klart att det förmodligen skulle bli den här stora neddragningen på anslaget.

När KU höll utfrågning med före detta arbetsmarknadsminister Ylva Johansson framgick det att hon och regeringen inte hade något emot uppsägningen av personal och planen att stänga kontor men att hon tyckte att kontorsneddragningen skulle föregås av en konsekvensanalys. Den uppfattningen framfördes till generaldirektören vid flera tillfällen.

Vid KU:s granskning våren 2019 hade vi en fråga om att generaldirektören för Försäkringskassan skildes från sitt uppdrag. Då hade regeringen fattat åtta olika regeringsbeslut om uppdraget till Försäkringskassan för att regeringen inte var nöjd med hur arbetet bedrevs.

Vi hade alltså en stor myndighet som stod inför kraftiga neddragningar. Det togs dock inte ett enda regeringsbeslut om hur neddragningen av förvaltningsanslaget borde hanteras – inte förrän regeringen den 11 april beslutade om en generell förordning som skulle gälla för alla myndigheter om att konsekvensanalyser ska göras innan verksamheter utanför Stockholm läggs ned.

Trots att ministern och regeringen alltså visste att Arbetsförmedlingen gick vidare med att ta fram vilka kontor som skulle stängas utan att en konsekvensanalys gjordes så fattades inget beslut i regeringen.

Med tanke på att ministern efter offentliggörandet av vilka kontor som skulle stängas ned tyckte att det var nödvändigt att gå ut i medierna och beklaga beslutet och att generaldirektören senare blev skild från sitt uppdrag tycker jag att det verkar ha funnits anledning för regeringen att fatta någon form av styrande beslut tidigare.

Myndigheterna ska genomföra regeringens politik. I det här fallet var regeringen och myndigheten helt överens om att personal behövde sägas upp och att det borde bli en förändring i antalet kontor. Men i den senare frågan om antalet kontor var man inte överens om processen runt kontorsnedläggningen. För ministern var det viktigt att den genomfördes i samverkan med framför allt kommunerna, som ju är de som har mest kunskap om vilket stöd de arbetslösa behöver och hur det ska kunna tillgodoses.

När myndigheten redogjorde för vilka kontor som skulle stängas blev det minst sagt stökigt och oroligt på många håll i landet. Det hade regeringen kunnat mildra om den hade varit mer aktiv med att använda sig av möjligheten att faktiskt fatta beslut, till exempel i nya regleringsbrev under våren 2019. I stället överlät regeringen hela processen runt neddragningen av förvaltningsanslaget till Arbetsförmedlingen själv – en process som regeringen dessutom uppenbarligen inte var nöjd med.

Avslutningsvis vill jag som flera tidigare talare har gjort tacka utskottskansliet och ledamöterna i KU för ett bra samarbete. Eftersom det är vår sista debatt och mitt sista anförande före jul vill jag också önska talmannen god jul.

Anf. 26 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Vi har nu kommit till det femte och sista kapitlet, och jag ska säga några ord om vissa frågor om statsråds tjänsteutövning.

Enligt KU har statsråd i likhet med andra medborgare rätt att göra uttalanden, men de kan behöva ta särskild hänsyn. KU understryker vikten av att statsråd deltar i samhällsdebatten. Det är också rimligt att de använder de möjligheter som finns för att på olika sätt nå ut till allmänheten.

Fru talman! En självklar utgångspunkt är dock att uttalandena ska vara korrekta. Detta utesluter inte att statsråd i debatter och andra politiska sammanhang kan uttrycka sig tillspetsat eller polemiskt. KU beaktar även om statsråd korrigerar missvisande eller felaktiga uttalanden. Som nämnts tidigare i debatten får statsråds uttalanden inte heller riskera att uppfattas som direktiv eller komma i konflikt med bestämmelserna om myndigheternas och domstolarnas grundlagsreglerade självständighet.

Jag ska särskilt ta upp två granskningar som KU anser att det har förekommit brister i när det gäller uttalanden.

KU har granskat finansmarknads- och bostadsminister Per Bolunds agerande i fråga om amerikanska sanktioner mot en bank. Statsrådet sa i ett uttalande att det enligt ”våra bedömningar, och det vi hör” inte var aktuellt med ett förbud mot handel med amerikanska dollar för banken.

Enligt utskottet är det svårt att avgöra om statsrådets uttalanden om amerikanska sanktioner varit korrekta eftersom han inte närmare preciserat vad som legat till grund för uttalandena. Det har dock inte framkommit någonting som säger emot uppgifterna i hans uttalande.

Statsrådets uttalande skedde samtidigt som Finansinspektionen utredde om det fanns brister i bankens arbete för att motverka penningtvätt. Frågan är om uttalandet grep in i denna process hos Finansinspektionen. Nationella myndigheter samarbetar internationellt inom penningtvättsområdet, och ett uttalande om utfallet av amerikanska myndigheters tillsyn mot en svensk bank kan indirekt röra frågor av betydelse för den svenska tillsynsmyndighetens prövning, det vill säga Finansinspektionen. Det riskerade att komma i konflikt med bestämmelsen om myndigheternas självständighet i regeringsformen. Samtidigt fanns ett intresse av att finansmarknadsministern skulle uttala sig.

KU understryker vikten av att statsråd i sådana uttalanden tar hänsyn till att det samtidigt pågår en nationell tillsyn liknande den som bedrivs av den utländska myndigheten. Det finns därför skäl för viss återhållsamhet även när det gäller uttalanden om den utländska myndigheten.

I granskningen tas även statsrådets dialog med svenska myndigheter upp, men någon dialog som har riskerat att komma i konflikt med myndigheternas självständighet verkar det enligt utskottet inte ha varit fråga om.

Fru talman! Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygemans uttalanden om rostskador på bottenplåten i kärnkraftverket Ringhals 2 har också granskats. De fotografier som har funnits med i statsrådets inlägg på Twitter visade enligt granskningen skador som redan hade reparerats, även om vissa grundare skador fanns kvar. KU säger att statsrådets tweetar gav en bild som inte var korrekt.

Förutom dessa två uttalanden har vi granskat ytterligare anmälningar som gäller just uttalanden av statsråd. I några av dessa fall anser utskottet att statsrådets uttalanden varit missvisande eller felaktiga.

Inrikesminister Mikael Dambergs uttalande om en ökning av antalet poliser tog inte hänsyn till att nettoökningen var klart mycket mindre på grund av Polismyndighetens personalomsättning.

Inrikesminister Mikael Damberg har också uttalat sig om att Moderaterna saknade förslag mot gängbrottsligheten i form av brottsförebyggande åtgärder, detta inför blocköverskridande samtal i ärendet. Av en handling som inkommit till Regeringskansliet framgår det dock att partiet hade fört fram ett antal brottsförebyggande förslag. Detta uttalande har inte korrigerats.

KU konstaterar att delar av utrikesminister Ann Lindes uttalanden om svensk export av krigsmateriel var felaktiga.

Slutligen vill jag ta upp ett uttalande av justitie- och migrationsminister Morgan Johansson. Han drog slutsatser om hur antalet ärenden om uppehållstillstånd på grund av anknytning hade påverkats av de lagändringar om familjeåterförening som hade trätt i kraft cirka sex månader tidigare. Den statistik som statsrådet redovisade ger inte mer än möjligen i begränsad utsträckning underlag för några slutsatser om den aktuella lagändringens effekter.

Fru talman! Detta var vad jag hade att säga om statsråds uttalanden och KU:s granskning på området.

Jag önskar likt övriga naturligtvis en god jul.

Anf. 27 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! Det avsnitt som vi debatterar just nu berör i stor utsträckning statsrådets uttalanden.

Som Hans Ekström nämnde i sin inledning uppskattas sällan en politiskt ljummen debatt. Det är korrekt, och det har ministrarna såklart att förhålla sig till. Men de har också när det gäller uttalanden att förhålla sig till att de härstammar från saklighetskravet i regeringsformen som innebär att statsrådets uttalanden under deras tjänsteutövning ska vara korrekta. Denna balansgång är inte alltid helt enkel.

Detta kapitel bottenar mycket i KU-anmälningar där ledamöter av riksdagen har ansett att en minister sagt någonting som inte varit helt korrekt eller att det har varit olämpligt på något annat sätt. Det kan handla om att man är lite för snabb att uttala sig, som i fallet med inrikesministerns uttalanden om ett inkommet förslag till åtgärder mot gängbrottsligheten. Där konstaterar utskottet att inrikesministern har uttalat att ett riksdagsparti kommit till ett blocköverskridande samtal om åtgärder mot gängbrottsligheten och hävdade att det inte fanns ett enda brottsförebyggande åtgärdsförslag med. Men av en handling som inkommit till Regeringskansliet framgår det att riksdagspartiet hade framfört en handling innehållande tre sådana förslag. Uttalandet var alltså inte korrekt, vilket statsrådet också har medgett.

Fru talman! Det kan också handla om att ministrar förväntas uttala sig i känsliga frågor. Att ministrar förväntas medverka i intervjuer och uttala sig i medierna är en viktig del i vår demokrati. Det förutsätts att de gör det, och det förväntas att de gör det. Så är fallet när det gäller granskningen av finansmarknadsminister Per Bolunds uttalande om amerikanska sanktio-

ner mot en svensk bank, som utskottets ordförande Karin Enström redogjorde för alldeles nyss. Utskottet konstaterar att det inte synes ha varit fråga om någon dialog mellan statsrådet och svenska myndigheter som riskerat att komma i konflikt med myndigheternas självständighet. Men vi tycker ändå att man ska iakttä en viss försiktighet när det gäller denna typ av uttalanden som kan vara känsliga.

Fru talman! Det kan också handla om uttalanden som har gjorts i sociala medier. Det finns stora förväntningar även här om att statsråd ska finnas i sociala medier och uttala sig på dessa plattformar. Det är viktigt att politiken finns där människorna finns. I sammanhanget kan jag nämna att dåvarande utrikesminister Carl Bildt 2013 uppmanade samtliga ambassader att finnas på Twitter eller Facebook. Men oavsett var uttalandena görs är det såklart viktigt att saklighetskravet gäller.

Fru talman! Det kan också vara uttalanden som har gjorts av någon i egenskap av partiföreträdare, inte som regeringsföreträdare. Det är ju rimligt att en minister också kan vara språkrör eller partiledare och måste få uttala sig om partiets politik. Detta är inte alltid en enkel balansgång.

Det kan också handla om ett uttalande i till exempel en partiledardebatt, där det givetvis inte är något försvar att ett uttalande i en debattsituation inte blir helt korrekt. Men jag tror att vi alla kan skriva under på att det är mänskligt att ibland säga fel eller basera sitt uttalande på ett underlag som innehåller en uppgift som kan problematiseras. Ministrar är också mänskliga.

Fru talman! Jag vill även säga att Sverige befinner sig i ett svårt parlamentariskt läge, där en minoritetsregering styr på ett regeringsunderlag som inte utgör en majoritet i Sveriges riksdag. Men det är inte första gången som vi befinner oss i ett sådant svårt parlamentariskt läge. Det har hänt förr i svensk politisk historia. Det är en del i vårt proportionella statskick att det blir på det viset. Men, fru talman, det är inte alltid dåligt. Tack vare en god samarbetsvilja och kompromissvilja har riket kunnat styras förr, och med detta i gott minne kan det också styras i framtiden. Här fyller konstitutionsutskottet en viktig roll att understryka principer för att regeringen ska tolereras av riksdagen.

Avslutningsvis vill jag säga att det är hedrande att få vara ledamot av konstitutionsutskottet tillsammans med dessa kollegor här i kammaren. Det är en ynnest att få sitta i ett utskott där vi har högt i tak, respekt för varandra och ett oerhört kunnigt kansli och att vi alla arbetar enligt samma princip, nämligen att regeringen, oavsett vilken färg den har, ska kunna styra riket på ett väl fungerande sätt i enlighet med det finaste vi har, nämligen våra grundlagar.

Anf. 28 FREDRIK LINDAHL (SD):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har, som mina kollegor redan har nämnt, i sedvanlig ordning granskat statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

I just denna del av debatten kring utskottets betänkande är det vissa frågor om statsråds tjänsteutövning, kapitel 5, som avhandlas utifrån de anmälningar som gjorts till utskottet från riksdagens ledamöter.

Regeringen styr riket, men det är riksdagen som är folkets främsta företrädare inför vilken regeringen är ansvarig. Riksdagen måste ständigt bevaka regeringens agerande, inte enbart i sakpolitiska frågor utan även vad gäller formerna för arbetet och dess överstämmelse med grundläggande svenska konstitutionella principer.

Fru talman! Jag vill begagna mig av detta tillfälle för att beröra vissa ärenden i utskottets granskning som jag anser är värda ett särskilt omnämnande.

Först och främst gäller det granskningsärende 24 i avsnitt 5.7, alltså statsministerns uttalande om arbetskraftsinvandringen. I en debatt i kammaren uppgav statsministern att den största delen av invandringen är arbetskraftsinvandring. Enligt anmälaren kan statsministerns uttalande inte vara med sanningen överensstämmande. Som vi alla vet är migrationsfrågan omdebatterad, både i denna kammare och i samhället i övrigt. Detta ärende visar rätt så tydligt det delikata arbete som vårt utskott genomför för att komma fram till våra bedömningar. Man kan givetvis ha synpunkter på hur våra myndigheter framställer statistik och om intentionen verkligen uppfylls genom att jämföra anhöriga till arbetstagare som arbetskraft. Svaret på denna fråga är dock en politisk bedömning, en bedömning som sker naturligt vart fjärde år vid valurnan.

Konstitutionsutskottet gör just en konstitutionell bedömning. Även om utskottet konstaterar att någon kategori benämnd arbetskraftsinvandring inte finns i Migrationsverkets statistik finner vi efter vad som framkommit i granskningen i det här ärendet ingen anledning till något uttalande från utskottet.

I det sammanhanget vill jag även nämna ärende G23, avsnitt 5.9, alltså justitie- och migrationsministerns uttalande om beviljade uppehållstillstånd på grund av anknytning. I det fallet hade statsrådet per Twitter meddelat att antalet ärenden om familjeåterförening hade minskat kraftigt efter att reglerna gjorts mer generösa, trots att kritikerna varnat för att motsatsen skulle ske. Som bevis visade statsrådet ett diagram över hur antalet bifall i ärenden om uppehållstillstånd på grund av anknytning hade minskat.

Uttalandet uppmärksammades av utskottet, eftersom det var missvisande. Till exempel är handläggningstiden för denna typ av ärenden mycket lång, varför ingen effekt hade kunnat utrönas så kort tid efter lagändringen, vilket också utskottet slår fast.

Fru talman! Vi fäster vikt vid att regeringen är korrekta med sina uttalanden. Precis som utskottet nämnt i sitt ställningstagande denna gång, liksom många gånger förut, har statsråd i likhet med andra medborgare rätt att göra uttalanden i olika sammanhang, inte minst i den allmänna samhällsdebatten. En självklar utgångspunkt i dessa sammanhang är dock, enligt utskottet, att uttalandena ska vara korrekta.

Detta utesluter förstås inte att statsråd i debatter och andra politiska sammanhang uttrycker sig tillspetsat eller rent av polemiskt.

Budskapet till statsråden, både de nuvarande och de framtida, är alltså att de åtar sig att vara sanningsenliga alldeles oavsett om de kommunicerar via Twitter, i kammaren eller på något annat vis. Det är viktigt att vi kan bevara förtroendet för det svenska styrelseskicket och inte hemfaller åt ett beteende som undergräver demokratins legitimitet.

Anf. 29 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Årets granskningar innehåller som nämnts en rad anmälningar som berör uttalanden från ministrar i olika debattsituationer, i tv eller i sociala medier.

I ett historiskt perspektiv ter sig kanske dagens debattklimat intensivare och snabbare än någonsin tidigare. Den som har läst exempelvis Tage Erlanders memoarer vet att det var en ytterst ovanlig situation på 50- och 60-talen att regeringen ens kallade till presskonferens.

I dag är snabbt inkallade presskonferenser en självklar del av det politiska arbetet, såväl för regering som för opposition. Utöver detta sker en pågående debatt i sociala medier såsom Twitter och Facebook och en rad tv-debatter.

När det gäller snabbhet och tempo ställs helt andra och högre krav på den politiska företrädaren än vad som förmodligen aldrig har varit fallet under tidigare epoker. Samtidigt ger detta också helt andra möjligheter för den intresserade medborgaren att mer eller mindre dagligen följa med i debattens olika skeenden. Den eftertänksamhet och det resonemang som ibland kan behövas för att sätta in saker och ting i sina sammanhang kan, åtminstone för den som på avstånd följer skeendet, av utrymmes- eller tidsskäl ibland gå förlorad.

Fru talman! Det jag vill nämna en del om i detta anförande är hur KU har hanterat anmälningarna om finansministerns och inrikesministerns uttalanden om antalet poliser samt energiministerns uttalande om rostskador på Ringhals.

I den förstnämnda anmälan begärdes att KU skulle granska finansministerns uttalande i medierna den 18 september 2019 respektive inrikesministerns svar på en skriftlig fråga i riksdagen om ökningen av antalet poliser. I en andra anmälan tar man fasta på inrikesministerns uttalande i SVT:s *Aktuellt* den 21 januari 2020. I anmälan görs gällande att nettoökningen skulle vara lägre än det som förmedlats av statsråden vid aktuella tillfällen.

I utskottets ställningstagande framhålls att i det statistiska underlag från Regeringskansliet som låg till grund för uttalandet den 21 januari av inrikesministern var nettoökningen med hänsyn till Polismyndighetens personalomsättning mindre än vad som framkom just vid tillfället för uttalandet.

När det gäller anmälan om energi- och digitaliseringsministerns uttalande om rostskador på Ringhals hänvisas till två Twittermeddelanden den 17 respektive den 29 december 2019 i vilka det påstods att rost påträffats i reaktorinneslutningen, vilket också illustrerades med foton av detsamma.

I svaren som framkommit på ställda frågor, fru talman, framgår att de fotografier som funnits med på Twittermeddelanden den 17 respektive 29 december visar skador på bottenplåten i kärnkraftsreaktorn Ringhals 2 som dock hade reparerats vid tiden för publiceringen. Till saken hör emellertid att korrosionsangreppen som var grundare än dessa alltjämt kvarstod. Men genom att fotona visade skador som hade reparerats och som var allvarligare än de kvarstående skadorna gavs en bild på Twitter som inte var helt korrekt.

Till grund för granskningen har också legat bland annat en promemoria som upprättats inom Infrastrukturdepartementet.

Prot. 2020/21:48

7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Vissa frågor om
statsråds tjänste-
utövning (kapitel 5)*

Prot. 2020/21:48
7 december

*Gransknings-
betänkande
hösten 2020*

*Vissa frågor om
statsråds tjänste-
utövning (kapitel 5)*

Utskottets ställningstagande tar fasta på vikten av att uttalanden grundas just på korrekta uppgifter men betonar samtidigt att detta inte utesluter att statsråd i debatter och andra politiska sammanhang kan uttrycka sig tillspetsat eller polemiskt. Det i sig kan vara en balansgång att beakta.

Granskningen i övrigt föranleder dock inte något särskilt yttrande från KU.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

§ 3 Upphävande av bestämmelse i lagen om författningssamlingar för riksdagsförvaltningen, Riksbanken och Riksrevisionen

Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU12

Upphävande av bestämmelse i lagen om författningssamlingar för riksdagsförvaltningen, Riksbanken och Riksrevisionen (framst. 2020/21:RS2)

föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

*Uppföljning av
vaccinationer
mot covid-19*

§ 4 Uppföljning av vaccinationer mot covid-19

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU4

Uppföljning av vaccinationer mot covid-19 (prop. 2020/21:47)
föredrogs.

Anf. 30 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Regeringen gav i slutet av maj 2020 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell operativ plan för framtida vaccination mot sjukdomen covid-19. Nu är vaccinationer på gång mot covid-19. Det här är ljuset i tunneln för många invånare och för landet.

Det är nu ett antal vacciner på gång in i Sverige efter att de har godkänts av Europeiska läkemedelsmyndigheten. När vaccinationerna börjar innebär det att 21 regioner ska vaccinera sina invånare. Med anledning av hur testning och smittspårning har fungerat i regionerna samt med anledning av att vaccinationen av invånare mot den årliga influensan inte har fungerat problemfritt i vissa regioner finns en berättigad oro för hur vaccinationen mot covid-19 ska fungera. Just därför är ett vaccinationsregister så viktigt.

De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär att tillämpningsområdet för lagen om register över nationella vaccinationsprogram utvidgas till att även omfatta vaccinationer mot sjukdomen covid-19. Vidare innebär det att den vårdgivare som ansvarat för en vaccination mot covid-19 även ska lämna uppgift om vaccinationsdosens nummer till vaccinationsregistret. Det här behövs för att kunna följa vaccinationerna och spridningen av dem.

Men vi från Vänstern vill lite mer. Det framgår i remissyttranden att Folkhälsomyndigheten anser att en utökning av innehållet i lagstiftningen är nödvändig för att vaccinationsregistret ska kunna användas på ett mer ändamålsenligt sätt.

I delrapporten från Folkhälsomyndigheten läggs förslag fram om att en uppgift om vårdenhet ska införas i lagen om register över nationella vaccinationsprogram.

Den nuvarande lagstiftningen medger endast att uppgift om vårdgivare förs in i registret. En vårdgivare kan vara staten, ett landsting, en kommun, ett företag eller en enskild näringsidkare. Vi anser att detta är ett alltför grovt mått; vi behöver lite mer detaljer. Det kan vara en stor region, yt-mässigt och befolkningsmässigt, men även ett mindre, privat företag. Det kan också vara en stor privat koncern, med verksamheter spridda över hela landet.

Var vaccinationer utförs är av stor betydelse för att kunna bedöma pandemins framtida spridningsrisk, immunitetsläget och så vidare. Det förslag som kom från Folkhälsomyndigheten återfinns inte i regeringens proposition.

Dessutom är det så att den registrering som i dag görs av vårdgivare sker i olika system. Detta är ineffektivt och kostsamt. Många av de insatser som gjorts mot covid-19 har fördröjts på grund av mängden berörda aktörer. Det här bidrar till att försvåra – det är helt enkelt för många kockar om soppan.

Folkhälsomyndigheten skriver i sitt remissvar: "Folkhälsomyndigheten skulle ha god hjälp av ett utökat register där vi kan följa och analysera skyddet mot flera smittsamma sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination, och med hjälp av det analysera konsekvenserna av utvecklingen och utvärdera effekterna av vaccinationer."

Vänsterpartiet kan konstatera att det är av stor vikt att det sker en breddning av vaccinationsregistret. Vi vill att regeringen ges i uppdrag att skyndsamt föreslå riksdagen att uppgifter om all vaccination mot pandemier registreras. På sikt vill vi att alla vaccinationer registreras. Detta vore ett bra proaktivt arbete, tror vi.

Därför lyfter jag reservation 1 – för de vaccinerades skull och för folkhälsan, nu och i framtiden.

Anf. 31 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Det är glädjande att kunna tala om ett vaccin, för när vi gör det vet vi att det också finns hopp om att kunna minimera smittan och risken att drabbas av covid-19. Så det är ett positivt läge när vi i dag står här med ett lagförslag som handlar om ett vaccinregister. Det innebär att vi är ganska nära den tidpunkt när vaccinationer kan erbjudas till hela befolkningen.

Vi ser också hur näringslivet delar samma förhoppning – att vaccinationer ska leda till att man kan behålla sitt företag och till att jobb inte går förlorade utan att vi så snart som möjligt kan återgå till det mer vanliga livet. Det är klart att detta är en förhoppning vi alla delar.

Men innan vi är framme där krävs väldigt mycket arbete med vaccinationer, både förberedelser och genomförande. Det är detta vi står inför i dag.

Jag vill börja med att säga att det är tack vare forskningen som vi i dag kan diskutera ett vaccin – inte bara den forskning som startade i januari eller februari i år därför att coronaviruset hade dykt upp utan också de många åren av grundforskning. Kanske är det grundforskning sedan tio eller tjugo år tillbaka som möjliggör den snabba forskningen i år för att få fram det vaccin vi diskuterar i dag.

Det är alltså nödvändigt att vi påminner om forskningens betydelse för en god hälso- och sjukvård och en god folkhälsa. Vi behöver ständigt arbeta med goda villkor för forskningen, också för att ha beredskap den dag det kommer helt nya smittor som vi inte sett tidigare.

En del kan känna oro över att det går fort. Jag förstår det. Det går fort, men det är viktigt att betona att de prövningar som görs nu är lika noggranna som för alla vacciner. Det som har gått fort är forskningen fram till dess att man kom med de olika vaccinkandidaterna, och den har möjliggjorts av många års grundforskning tidigare. Men de prövningar som görs nu är lika noggranna som alltid, och de är nödvändiga för att vi så småningom ska kunna erbjuda vaccin till befolkningen.

Det förslag vi har framför oss i dag gäller ett register – att vi ska ha möjlighet till uppföljning av vaccinationer mot covid-19 och att vi får in dem i ett nationellt vaccinregister.

Jag är glad över att utskottet är enigt om att regeringens förslag är nödvändiga. Vänsterpartiet har dock lämnat en följdmotion med två yrkanden, som också är viktiga.

Det handlar för det första om att det finns ett behov av att få registrera den vårdenhet som gett vaccinationen. Regeringen kan efter remissbehandlingen konstatera att detta vore önskvärt men att vi i nuläget inte kan införa det därför att vi inte har en entydig definition av begreppet vårdenhet. Det är skälet till att vi inte nu kan lägga in detta i lagstiftningen. Men utskottet uttalar att det är angeläget att regeringen arbetar vidare med detta och skyndsamt återkommer med den delen så att vi så småningom får in begreppet vårdenhet i registret och kan följa det.

Det andra yrkandet från Vänsterpartiet handlar om att vi ska kunna få med alla vaccinationer vid pandemier. Detta är också ett gott och viktigt förslag. Utskottet tycker att även detta är angeläget och skriver i sin text att regeringen bör återkomma så snart som möjligt med de delarna.

Vi avslår dock själva motionerna, men utskottet är enigt om att dessa två delar behövs för att vi ska få ett fullgott vaccinregister.

Kristdemokraterna yrkar bifall till utskottets förslag, men jag vill ändå lyfta några saker som är väsentliga i sammanhanget.

Vaccinationerna medför återigen ett behov av fungerande samarbete och ansvarstagande mellan regionerna och staten, det vill säga både myndigheterna och regeringen. Vi vet att testningen har hackat en del beroende på att ibland den ena, ibland den andra parten har fallerat.

Den sortens otydlighet har vi varken råd eller tid med när det gäller vaccinationer. Vi vet att regionerna har använt bra med tid för att förbereda sig, så i dag står de med flera frågor och saker som behöver redas ut. Det är min förhoppning att både myndigheterna och regeringen ska göra allt för att rätta ut frågetecknen så att man vet vilka villkor och riktlinjer som gäller och även vilka lagliga aspekter som finns när det gäller vaccinationer. Här är det nödvändigt att vi går i takt, att vi lyssnar på varandra och att alla tar sitt ansvar för att rätta till det som behöver rättas till.

En del i detta handlar om kommunikation – att kunna kommunicera med alla oss invånare som ska erbjudas vaccinet. Vad är det som gäller, på vilka villkor ska det ske och hur ska det gå till? Kan man få till en gemensam kommunikation som blir bra men också hitta de behov som kommer att finnas av särskild extra och förstärkt information till vissa grupper och vissa delar av samhället? Detta måste göras på allra bästa sätt så att alla nås av erbjudandet om vaccin.

Slutligen – i morgon kommer Läkemedelsverket, Folkhälsomyndigheten, Sveriges Kommuner och Regioner och regeringens vaccinsamordnare till socialutskottet. Tanken är att riksdagen ska få bred information om läget, men också att vi ska få möjlighet att upptäcka om det finns något vi behöver förändra eller förbättra. I så fall finns det anledning för riksdagen att återkomma till de delarna.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 32 DAG LARSSON (S):

Fru talman! Vi befinner oss i en besvärlig tid, milt talat. För närvarande ligger Sverige på omkring 7 000 dödsfall, och vi ser hur sjukvården blir alltmer belastad och belamrad och hur iva-platserna fylls upp i allt raskare takt.

Det är klart att detta är en svår tid för oss politiker, för i vår själ finns, fru talman, viljan att debattera, diskutera och ställa till ansvar. Jag skulle vilja säga att den tiden inte riktigt är nu. Nu är det snarast tid för sammanhållning och samarbete för Sveriges och alla de sjukas skull, och för dem som riskerar att bli sjuka.

Det finns en tendens just nu i diskussionen att peka finger. Det är antingen regionerna, kommunerna eller någon statlig myndighet som inte har gjort sitt jobb. Jag är helt övertygad om att när vi utvärderar det här med hjälp av Coronakommissionen kommer vi så småningom att hitta en lång rad fel som har begåtts och en lång rad felaktiga beslut som har fattats. Men jag hoppas att vi när vi gör utvärderingen också kommer att kunna se det som ändå har gjorts riktigt.

Jag vet många på departementen som har slitit hårt för att ta fram ny lagstiftning och nya stödformer till de delar av vårt land som har drabbats hårt av pandemin. Jag vet många av mina före detta kollegor ute i regionerna som sliter hårt för att se till att sjukvården fungerar. Inte minst när det gäller fördubblingen av antalet intensivvårdsplatser är det helt fantastiskt vad som har skett i Sverige under mycket kort tid. Även många på kommunal nivå förtjänar beröm.

Nu får vi äntligen ett vaccin. Det är helt otroligt! Den här sjukdomen upptäcktes och diagnosticerades ordentligt den 7 januari, och nu har vi ett vaccin.

Jag vill rikta ett tack till läkemedelsindustrin som jag tycker har gjort helt fantastiska insatser för att få fram ett fungerande vaccin som vi ska kunna börja använda nu.

Jag vet inte hur många som såg på *Agenda* i går kväll. Där intervjuade man tre personer som är ansvariga för hur vaccineringsen ska gå till runt om i vårt land. Jag tycker att det finns skäl att återge det som Alf Jönsson sa. Det händer ibland att jag blir anklagad för att vara väldigt mycket stockholmare, fru talman. Alf Jönsson är skåning och ansvarig för sjukvården i Skåne. Han sa på mycket bred skånska att det finns en del saker att reda

ut. Vi behöver förhandla en del med regeringen om hur stor ersättning vi ska få, men det är klart att vi fixar det här, sa han.

Vi fixade att vaccinera mängder av människor mot svininfluensan. Vi fixar att vaccinera människor mot den återkommande säsongsinfluensan. Det är klart att regionerna kommer att ordna så att vaccineringen fungerar. Jag är övertygad om att Alf Jönsson har rätt. Det kommer att fungera.

Sedan kommer det att vara en hel del utmaningar och bekymmer. Vi står inför bekymret att industrins produktionskapacitet kanske inte är tillräckligt stor för att få fram vacciner i den takt som vi skulle vilja ha. Det kommer att finnas behov av kryofrysar och ordning och reda eftersom folk ska vaccineras flera gånger.

Vi kommer också att behöva hantera situationen att en del medborgare är tveksamma inför vaccineringar. Det finns många som är rädda med anledning av det som skedde i samband med svininfluensan och de biverkningar som kom då.

Det är just därför det är så viktigt att det är ordning och reda i vaccinationsregister och annat och att de nya vaccinerna som kommer mot covid-19 förs in i registren. Vi kommer att få ordning och reda tack vare den förändrade lagstiftning som i dag ligger på kammarens bord.

Sedan finns det saker och ting som man skulle kunna önska. Jag skulle önska att vi kunde ha en registrering av vårdenhet. Jag tycker att det är ett rimligt krav. Men jag tycker att det är viktigare att vi får igång vaccinationerna nu i början av januari än att vi sätter oss ned och långharvar vad en vårdenhet är för någonting, för det är nämligen inte definierat och är alltså inte helt klart. Och det tar ganska lång tid att reda ut den typen av frågeställningar.

Kom igång med vaccinationerna så fort som möjligt, men gör det på ett säkert sätt så att vi inte äventyrar befolkningens tilltro till vårt vaccinationssystem och vårt land.

Det här kommer att fungera. Jag är väldigt glad över den enighet som finns i det här ärendet. Det är nämligen så att alla partier i utskottet har ställt sig bakom det här förslaget. Det finns några motioner som vi har stor sympati för men vars förslag inte är möjliga att genomföra just nu.

Det har varit sällan som man har kunnat känna glädje i samband med den här pandemin, men för en gångs skull finns det faktiskt någonting att vara glad för. Jag yrkar med glädje bifall till utskottets förslag i det här ärendet.

Anf. 33 MATS SANDER (M):

Fru talman! Vi är på väg mot en massvaccination vars like Sverige aldrig har varit med om tidigare. Den kan vara ljust i tunneln, som vi hörde tidigare. Men det kan också vara en lång och mödosam resa kvar.

Riksdagen ska fatta beslut om uppföljning av vaccinationer mot covid-19. Som vi moderater i socialutskottet skriver i vårt särskilda yttrande ställer vi oss bakom förslagen i propositionen men vill samtidigt påpeka att om vaccinationer mot covid-19 lagts in i de nationella vaccinationsprogrammen hade den nu föreslagna lagändringen inte behövts.

Det är bra att lagen innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som ska lämnas i registret, hur de ska få behandlas, vem som ska lämna uppgifterna och att den vårdgivare som har ansvarat för en vaccination mot

covid-19 även ska lämna uppgift om vaccinationens dosnummer till vaccinationsregistret.

Det här bidrar till att möjliggöra en ändamålsenlig och effektiv uppföljning av vaccinationstäckning, vaccinkvalitet, skyddseffekt och säkerhet hos vaccinet.

Men samtidigt, fru talman, när vi alla väl står där för att få sprutan i armen är det bara det sista steget av en enorm logistisk utmaning. För att kunna följa upp vaccinationer mot covid-19 måste de ha kunnat genomföras. Det kräver en väl genomtänkt nationell handlingsplan med en logistikplan för vem som ska göra vad och vem som ska finansiera det hela.

Den goda viljan är det inget fel på. Problemet vi vill uttrycka vår oro för är att det inte får bli som i våras med testningen. Massvaccinationen ställer helt nya krav på statlig styrning än tidigare vaccinationskampanjer. Helt avgörande för att vi ska lyckas med vaccineringen är att ansvarsfrågan blir tydlig. Det saknar vi, fru talman.

Anf. 34 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Samhället prövas hårt i dessa tider, och våra blickar vänds återigen mot vården och omsorgen. Vi ser hur vårdbiträden, läkare, sjuksköterskor, personal i hemtjänsten och många fler sliter hårt i en situation som nu förvärras, och det gör vi naturligtvis med oro och med en stilla bedjan om att sjukvården även den här gången ska klara de påfrestningar som den står inför.

Men det finns ett ljus i mörkret som vi alla har hoppats på, och det är vaccinet mot covid-19. Det är till viss del det som den här debatten ska handla om.

Fru talman! I denna proposition föreslår man att tillämpningsområdet för lagen om register över nationella vaccinationsprogram ska utvidgas så att det även omfattar vaccinationer mot sjukdomen covid-19. Lagens rubrik föreslås av den anledningen att ändras till lag om register över nationella vaccinationsprogram m. m. Lagen innehåller bland annat bestämmelser om vilka uppgifter som ska lämnas till registret, hur de får behandlas och vem som ska lämna dem.

Det föreslås även andra ändringar i lagen som innebär bland annat att den vårdgivare som har ansvarat för en vaccination mot covid-19 även ska lämna uppgift om dosnummer för vaccinationen till vaccinationsregistret.

Förslagen innebär en mer ändamålsenlig och effektiv uppföljning av vaccinationstäckning, vaccinkvalitet, skyddseffekt samt säkerhet hos vaccinet. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

Fru talman! Det är bra att vi nu får detta på plats så snart som möjligt, och det är något vi sverigedemokrater ställer oss bakom. Man ska komma ihåg att även när ett vaccin är godkänt krävs det fortsatta studier och långtidsuppföljning med fokus på både skyddseffekt och säkerhetsprofiler för att man ska kunna klargöra om det finns mer sällsynta biverkningar av vaccinet.

Utifrån detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 35 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det är sannerligen en besvärlig tid vi lever i, inte bara i Sverige utan i hela världen. Flera tidigare talare har pekat på någonting som kan vara ljuset i tunneln, att vi nu ser att ett av de stora vaccinerna kan

Prot. 2020/21:48

7 december

*Uppföljning av
vaccinationer
mot covid-19*

börja rullas ut. Med all sannolikhet kommer de att komma också till Sverige.

Fru talman! Jag måste erkänna att jag ändå känner en stor oro. Vacciner är en nämligen sak. Vaccination är någonting helt annat. De flesta har den förra pandemin i färskt minne. Då skulle vi också massvaccinera stora delar av svenska folket. Ibland glömmes vi vilka mycket stora problem vi hade i Sverige i samband med den massvaccinationen, framför allt med logistik men också med vem som skulle vaccinera och var det skulle vaccineras. Det fanns till och med situationer där det utbröt bråk i vaccinationsköerna, eftersom man ville komma fram tillräckligt snabbt.

Då var det ändå betydligt enklare. Det var en pandemi som ännu inte fanns i landet, och vi kunde trycka ihop människor. Nu står vi inför något helt annat: en smittsam sjukdom som finns i landet. Och vi ska vaccinera åtta, kanske nio miljoner personer.

Vi ska dessutom minnas det som hände i våras, när vi snabbt skulle få igång testningen i Sverige. WHO hade uppmanat oss: Vad ni än gör – testa, testa, testa! Men i Sverige kom det inte igång. I alla våra grannländer fungerade det i stort sett betydligt bättre. Här berodde det, återigen, på en regering som sa: Det här är inte vårt ansvar. Det är regionernas ansvar. Och regionerna sa: Det här är inte vårt ansvar om inte ni skickar pengar till oss.

Fru talman! Det här gör mig orolig. Hur ska vi kunna hantera situationen? Det krävs väldigt mycket arbete. Det krävs framför allt ett nationellt ledarskap. Även om det rent formellt är regionerna som är ansvariga måste vi ha en regering som tar kommandot, pekar med hela handen och ser till att de ekonomiska resurserna finns och att nödvändiga lagändringar är gjorda.

Det vi debatterar i dag och ska besluta om på onsdag är det nationella vaccinationsregistret. Det är en otroligt viktig del när man börjar vaccinera. Vi minns alla vad som hände vid vaccinationen mot svininfluensan. Plötsligt kom en mycket allvarlig biverkan, narkolepsi. Det drabbade flera hundra, framför allt ungdomar. Men i och med att vaccinationerna inte var registrerade i det nationella vaccinationsregistret fanns det inte möjlighet att samköra register. Det hittades inte tillräckligt snabbt.

Det var därför den dåvarande regeringen sa att lagstiftningen måste ses över, så att vaccinationen nästa gång Sverige råkar ut för en pandemi måste ingå i det nationella vaccinationsregistret. Vi hade till och med en diskussion om det här i kammaren 2013, när vi fattade beslut om den nya nationella vaccinationsstrategin.

Men sedan hände ingenting. År 2014, 2015, 2016, 2017 och 2018 gick. Och ingenting hände. Vi fick inte på plats en lagändring, beroende på att regeringen inte levererade förslaget till kammaren. Därför står vi här i dag och debatterar någonting som borde ha varit klart redan 2014/2015. Man borde redan då ha ändrat så att det i det nationella vaccinationsregistret, som i dag omfattar det som kallas barnvaccinationer, självklart skulle ingå pandemivaccinationer och även andra vaccinationer. Nu hinner man inte göra det. Nu får vi fatta beslut om det här. Det hade varit mycket bättre om vi hade kunnat fatta det beslutet i kammaren 2015 eller 2016. Då hade vi varit bättre rustade för att hitta biverkningar väldigt snabbt.

Jag yrkar därför, för Centerpartiets räkning, bifall till utskottets förslag i betänkandet. Det är självklart att göra det.

Det är dock en komplicerad situation vi står inför. Något som gör det ännu svårare är att det är en hälsodatabas, ett hälsodataregister. Det är alltså inte något journalsystem. Det är inte här man registrerar individens vaccinationer. Det görs i något som heter Svevac, som drivs av Inera, alltså Sveriges Kommuner och Regioner. Det registret, där jag som individ kan följa vilka vaccinationer jag har fått, kommer att läggas ned nästa sommar.

Här står vi alltså mitt i en pandemi. Det vi kan göra snabbt är att se till att i det nationella vaccinationsregistret trycka in den information vi har för att kunna hitta eventuella biverkningar. Men vi kommer att sakna ett journalregister där jag som patient, som medborgare, kan se vilka vacciner jag har tagit. Det finns en pilotstudie som regeringen nu har initierat och som har levererat. Men vi är väldigt långt ifrån en fungerande ersättning till det som kallas Svevac. Det är mycket allvarligt i den här situationen.

Jag är som många andra glad att vi i princip i enighet kan fatta det här beslutet, att vi riggar det här. Det kommer att stärka medborgarnas förtroende nu när massvaccinationen ska rulla ut. Men jag har mycket övrigt att önska när det gäller hur man har hanterat hela situationen.

Anf. 36 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Dag Larsson sa något väldigt viktigt: Det är inte tid att hålla på och peka finger åt varandra. Alla som arbetar med den här pandemin, på alla nivåer, gör sitt allra bästa. Men på grund av bristande kunskap och erfarenhet kan man göra fel. Då ska vi lära av felen. Men nu handlar det om att samordna våra resurser, om ett gott samarbete, teamarbete och ett gott ledarskap.

Jag är glad över att vi nu kan fatta beslutet om registret. Liberalerna skulle vilja att det var ett bredare register. Men nu är det bråttom. Industrin har gjort fantastiska insatser, liksom Europeiska läkemedelsmyndigheten och alla som har ställt upp i kliniska prövningar för att vi så snart som möjligt ska kunna få vacciner. Tre stycken lovande är nu på väg.

Då är det viktigt att vaccinationsregistret är lagstadgat. I praktiken är det ett problem, som Anders W Jonsson sa, att få det att fungera på plats, eftersom Ineras register ska läggas ned. Det är bråttom att lösa det här. Jag har inte klart för mig vad E-hälsomyndigheten har gjort i sammanhanget, men jag hoppas att socialutskottet när vi inom kort möter myndigheterna får besked om läget vad gäller själva registret.

Det måste vara lätt att registrera vaccinationerna. Det ska inte vara en massa pappersarbete som sedan ska föras över till it-systemen. Men det fordras också att man får in rapporter om hur det går och om vilka biverkningar som kan dyka upp. Det är rapporter som kan komma från läkare, sjuksköterskor, tandläkare och farmaceuter men inte minst från allmänheten. Det är ganska krångligt att anmäla biverkningar. Det ska göras på nätet. Men i den generation som står först i tur för att vaccineras är det många som inte har tillgång till nätet. De måste få bra information om hur man lätt kan anmäla komplikationer som kan dyka upp. Det är viktigt för att vi inte ska få den situation som vi fick med narkolepsin och vaccinet mot svininfluensan.

Det måste också finnas kompetens på Läkemedelsverket för att analysera biverkningarna. Och Datainspektionen får inte plötsligt lägga hinder i vägen för samkörning av informationen i registret med olika hälsodatabaser. Jag har tyvärr egen erfarenhet av att det där kan uppstå hinder som kan fördröja analyser.

Det är alltså mycket som ska göras i kedjan: från godkännande av vacciner till att få människor att bli vaccinerade och hela den organisationen, att få register och biverkningsrapportering att fungera och att så snabbt som möjligt få analyser. Man behöver också samarbeta med den internationella biverkningsrapportering som är på gång överallt.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 37 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman! Det känns stort att stå här i dag och tala om det kommande vaccinet, som ska hjälpa oss att komma ur den värsta tiden av coronapandemin.

Det finns åtminstone två stora medicinska revolutioner som vi i dag har att tacka för att många liv räddas undan från coronapandemin på våra sjukhus. Den ena är antibiotika som uppfanns 1928 av Alexander Fleming. Vi kan se att antibiotikaresistensen ökar. Därför måste vi minska användningen av antibiotika. Men den behövs verkligen för att bota svåra sjukdomar, såsom lunginflammation. Den andra är vaccinet som uppfanns 1796 av Edward Jenner. Han kom på vaccinet mot smittkoppor. Och smittkoppor, mina vänner, lyckades man helt utrota i världen år 1980.

Vi ser en god tillgång till vacciner i höginkomst- och medelinkomstländer. Det är ett större problem i världens låginkomstländer. Därför måste vi i denna tid fortsätta att vara solidariska med dem som lever i utvecklingsländerna och se till att också de får vacciner.

Fru talman! Det finns ett hinder när det gäller vaccinering, nämligen den desinformation som sprids i samhället. Det finns en stor antivaccinationsrörelse. Det är oerhört viktigt att vi alla lyssnar till fakta. Vaccinationer räddar liv. Vi behöver mer av vaccinationer, inte mindre.

Fru talman! Det är nu viktigt att vi håller samman och att vi i denna svåra tid arbetar tillsammans. Det kommer att behövas en bra samordning mellan den nationella nivån, regioner och kommuner. Vi måste alla hjälpas åt. Det är inte tid att peka finger åt varandra, vilket många talare före mig har tagit upp, utan det är en tid för ansvarstagande. Vi ska arbeta tillsammans och göra det bästa av situationen. Våra medborgare ska få tillgång till vaccinet, och vi ska ta ansvar för att det kommer på plats.

Jag är glad över att vi tillsammans kommer att anta förslaget i betänkandet och att vaccinationen läggs in i det nationella vaccinationsprogrammet. Det är väldigt viktigt att man kan följa de olika vaccinationerna. Vänsterpartiet har skrivit en motion som jag tycker är bra, men som många andra i dag har påpekat har vi inte riktigt tid att utreda vad en vårdenhet är och så vidare. Vi måste komma igång med vaccinationen så snart vi kan. Därför ställer jag mig bakom betänkandet och yrkar avslag på motionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU6

Förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (prop. 2020/21:38) föredrogs.

Förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Anf. 38 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Under en pandemi är det nödvändigt att göra inskränkningar och begränsningar för att hindra smittan. Men när vi gör det får det alltid konsekvenser. Positiva sådana innebär att vi kan stoppa smittan genom hur vi umgås och hur vi arbetar. Men det får också konsekvenser för den som kanske mister hela sin inkomst då man till exempel förlorar alla kunder. Man kanske till och med måste slå igen sin butik eller restaurang. Alla åtgärder vi gör har fördelar och nackdelar.

I den lag som vi i dag diskuterar och som ska förlängas framgår det tydligt, tycker jag, att åtgärderna inte ska vara mer långtgående än nödvändigt, vilket regeringen skriver på flera ställen. Det är en viktig sak att understryka. När vi i dag diskuterar en förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen måste åtgärderna ha en balans. De får inte vara mer långtgående än vad som är nödvändigt.

Vad gäller den lag som trädde i kraft i somras har serveringsställena gjort ett gott arbete. Det har även kommunerna gjort, som väldigt snabbt fick i uppdrag att utföra tillsyn och följa detta. Jag är imponerad över det som både serveringsställen och kommuner har lyckats med under detta halvår. De har hanterat en väldigt svår situation. Riktlinjerna har inte varit entydiga, utan de har lite grann fått pröva sig fram, vilket jag återkommer till. De har dock hanterat situationen på bästa möjliga sätt utifrån det läge vi befinner oss i.

Det är bra att regeringen föreslår att lagen ska förlängas. Man föreslår nu att den ska gälla till och med maj 2021. Det är möjligt att en förlängning kommer att behövas. Kristdemokraterna har valt att skriva en följdmotion och lägga till ytterligare några aspekter. Jag vill lyfta upp några av dem.

Det finns föreskrifter och allmänna råd om hur man ska hantera det här, men de är inte tydliga nog. Vi diskuterade detta inför lagens tillkomst i somras. Under hösten har vi dock kunnat se att det finns behov av förtydliganden. Vi föreslår därför att regeringen ska arbeta med detta och förtydliga vilka allmänna råd och riktlinjer myndigheterna har. Man borde titta på dem tillsammans med relevanta branschorganisationer.

De branschorganisationer som verkar här har medlemmar som under hösten har prövat detta och som vet vad som fungerar och vad som inte fungerar. De vet vilka riktlinjer detta borde innehålla. I samtalet behöver man förstås också ha med kommunerna och deras medarbetare som har arbetat med tillsynen. Vi tror att det kommande halvåret, eller åtminstone de kommande fem månaderna, skulle kunna bli ännu bättre om man lyder vårt yrkande om att jobba vidare med riktlinjerna på ett mer fördjupat sätt. Dessutom skulle det hela förmodligen bli mer effektivt. Vi vill gärna att det ska finnas möjlighet att göra lokala och regionala anpassningar beroende på hur pandemin och smittläget är för tillfället. Man får en större till-

tro till åtgärderna om de är kopplade till hur det ser ut just nu på ett visst ställe.

I dag har vi mötts av rapporten om att smittläget i Helsingborg är väldigt svårt. Där diskuterar de vad de mer behöver göra. Varje gång något liknande händer ska man kunna vidta lite fler åtgärder, vid sidan av de nationella regler som finns. Och omvänt: Om smittan ger med sig och ett annat läge inträder kan man backa i reglerna och kanske klara av lite mer än vad man har gjort tidigare.

Vi tror att det framöver skulle behövas mer av en sådan samverkan mellan regler. Kanske hjälper den kommande pandemilagen oss att hitta rätt former för det. Vi tror att det är nödvändigt att vi jobbar bättre med restriktioner och rekommendationer, också kopplat till ekonomisk kompensation, så att vi får ett regelverk som ger förtroende och som fungerar för alla som är berörda.

Utifrån det förslag som ligger på bordet tycker vi att propositionen är bra, men vi har ändå några yrkanden. Jag vill lyfta fram dem som finns under punkt 2 till kammarens prövning. Det gäller reservation 1. Det handlar om dessa riktlinjer och att vi behöver en bredare samsyn. Vi behöver fördjupa detta så att vi vet att tillsynen fungerar väl.

Jag vill avslutningsvis säga att ärendet visar att både näringsidkare och kommuner ganska snabbt kan ta sig an en väldigt svår situation. Vi lagstiftare behöver göra vår del för att säkerställa att de kan göra detta på bästa sätt. Jag vill därför yrka bifall till reservation 1.

Anf. 39 MATS SANDER (M):

Fru talman! Vi befinner oss i en ytterst allvarlig situation. Vi är mitt uppe i en pandemi som ingen av oss tidigare har upplevt. Smittspridningen ökar dramatiskt på sina håll. Precis som Acko Ankarberg alldeles nyss sa är det just nu fruktansvärt i min hemstad Helsingborg. I fredags skickade man ut 47 000 sms i ett massutskick för att uppmärksamma 47 000 mottagare i centrala Helsingborg på smittläget. Det innehöll en länk till en sida som höll på att krascha, eftersom många samtidigt sökte den här informationen.

Samtidigt som vi måste hålla huvudet kallt får vi inte glömma bort att ha ett varmt hjärta. Det är en dödlig pandemi. Många har förlorat nära och kära. Många har varit sjuka och ännu inte återhämtat sig.

De ekonomiska skadorna är också stora. Bara i Sverige är hundratusentals människor permitterade. Tusentals företag, nästan hela branscher, hotas av konkurs.

Riksdagen ska nu fatta beslut om att förlänga den tillfälliga lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Precis som i somras, när den tillfälliga lagen var uppe för beslut för första gången, anser vi att det finns ett rättmätigt behov av att komplettera nuvarande lagstiftning i syfte att nödvändiga åtgärder ska kunna vidtas i rätt tid och på rätt plats.

Vi moderater stöder att tiden för lagen förlängs, men vi ser brister som vi anser måste åtgärdas. Vi anser fortfarande att tillämpningen hade fungerat bättre om regeringens förslag hade innehållit de åtgärder som återfinns i vår följdmotion. Tillåt mig att ta upp några av dem, fru talman.

Moderaterna anser att lagens tillämpning hade fungerat bättre om regeringen följt upp att smittskyddsläkaren bistår kommunerna på ett fullgott sätt, om föreskrifter om rutiner som kan komma att krävas för att minska smittspridningen på serveringsställen tagits fram i nära dialog med näringsidkare, branschorganisationer och kommunerna, om det tydliggjorts vilka bedömningsgrunder som ska användas vid tillsyn samt om regeringens säkerställt att kommunerna får ersättning för de ökade kostnader som tillsynen medför.

Fru talman! I syfte att göra tillsynsprocessen enklare, tydligare och effektivare har Moderaterna accepterat att man gör avsteg från ansvarsprincipen genom att tillfälligt flytta ansvaret för beslut i enskilda ärenden från smittskyddsläkaren till kommunen. Regeringen anger att förslaget syftar till att underlätta tillsynen för alla inblandade aktörer. Detta kräver att smittskyddsläkarens kompetens fullt ut kan nyttjas och tillvaratas.

Som ett exempel kan sägas att Göteborgs kommun i sitt remissvar pekade på att förslaget är otydligt när det gäller vilka förväntningar kommunerna kan ha på smittskyddsläkarens tillgänglighet. Vi delar denna uppfattning, inte minst mot bakgrund av den beskrivning av smittskyddsläkarens stora arbetsbörda som regeringen redogör för i propositionen. Det finns en risk att smittskyddsläkaren inte finns tillgänglig för kommunerna på ett sådant sätt att kommunerna på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt ska kunna utöva tillsyn över serveringsställena i enlighet med regeringens förslag. Vi vill därför att regeringen ska ta detta på stort allvar och säkerställa den kompetens som smittskyddsläkaren har, med tillgänglighet och ansvar, genom att man följer upp kommunernas sätt att genomföra tillsynen.

Fru talman! Regeringen anför också i propositionen att det är mer lämpligt att dessa rutiner regleras genom Folkhälsomyndighetens föreskrifter och inte genom lag. Trots det föreslås just ett lagstadgat krav, vilket kan uppfattas som något motsägelsefullt. Om man i lag ska införa ett krav på rutiner är Moderaternas uppfattning att det tydligare bör framgå av förarbetena vilka krav som faktiskt ställs på verksamheterna. Vi tycker att det är beklagligt att regeringen inte gjort detta.

Fru talman! Mot denna bakgrund är det av stor vikt att föreskrifterna om rutiner är så tydliga som möjligt, så att näringsidkarna vet vilka grundläggande smittskyddsåtgärder som ska vidtas. Det är en synpunkt som har framförts av flera remissinstanser och som fortsatt är giltig. Föreskrifterna om rutiner bör man fortsättningsvis alltså ta fram i nära dialog med dem som driver serveringsställen, med relevanta branschorganisationer och med kommunerna för att säkerställa att lagen blir förutsebar för näringsidkarna.

Man ska hålla huvudet kallt och samtidigt ha ett varmt hjärta.

Jag yrkar bifall till reservation 1 och i övrigt bifall till propositionen och förslaget i betänkandet.

Anf. 40 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Vi har i dag att ta ställning till förslaget i socialutskottets betänkande *Förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen*. Lagen, som trädde i kraft den 1 juli 2020, är tidsbegränsad och gäller till utgången av 2020.

Eftersom pandemin nu fortgår med full kraft är det viktigt att den tillfälliga lagen förlängs. Därför föreslås det att lagen ska fortsätta att gälla till och med utgången av maj 2021. Detta är något som vi sverigedemokrater ställer oss bakom.

Fru talman! Vi sverigedemokrater har två reservationer i detta betänkande med anledning av att vi delar flera av Kristdemokraternas bedömningar, bland annat att det behövs ett tydliggörande av både bedömningsgrunder vid tillsyn och föreskrifter om rutiner. De gällande föreskrifterna och allmänna råden om hur man förhindrar smitta av covid-19 på restauranger och kaféer är inte helt glasklara.

Jag ska bara ta ett exempel, som jag har läst om: Antalet besökare i ett och samma sällskap vid ett bord, en bardisk eller liknande får vara max åtta. Man kan tycka att det vid ett bord är relativt lätt att se om det är max åtta personer. Men vid en lång bardisk eller liknande är det inte lika lätt att se vem som ingår i ett större sällskap. Det kan bli problem med denna otydlighet för både gäster och restaurangägare men också för de inspektörer som ska sköta tillsynen.

Därför bör Folkhälsomyndigheten få i uppdrag att förtydliga dessa föreskrifter och allmänna råd om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och kaféer – dels för att tydliggöra för näringsidkarna vilka specifika smittskyddsåtgärder som ska vidtas, dels för att tydliggöra för kommunerna vilka bedömningsgrunder som ska användas vid tillsynen.

Fru talman! Många livsmedelsinspektörer som inspekterar trängsel på restauranger och krogar uppger att de utsatts för hot och hat på jobbet. Flera säger, enligt en alldeles ny undersökning, att arbetsmiljön har försämrats betydligt under pandemin. Vittnesmål från inspektörerna handlar om allt från filmning med mobilkameror av gäster på uteställen till direkta muntliga hot från både gäster och restaurangägare. I några fall har det till och med tillgripits fysiskt våld. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt. Det är av yttersta vikt att tillsynsverksamheten kan genomföras på ett säkert och tryggt sätt, och detta måste på alla sätt och vis säkerställas.

Det är också angeläget att dialogen mellan myndigheter och bransch stärks, inte minst i dessa pandemitider. Därför är det angeläget att både föreskrifter och allmänna råd tas fram i nära samarbete med dem som driver restauranger, kaféer och serveringsställen – allt för att man ska kunna se att lagen blir så förutsägbar som möjligt för alla inblandade.

Till sist är jag av uppfattningen att det bör finnas större möjligheter till lokala och regionala justeringar utifrån det aktuella smittläget, som till exempel nu i Helsingborg och övriga Skåne. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 41 DAG LARSSON (S):

Fru talman! Jag tror att de flesta av oss har tagit del av de nyheter som i dag kom från Köpenhamn i Danmark, där man i dag beslutar att samtliga krogar, pubar och restauranger ska stänga helt och hållet på onsdag.

Det kan finnas medborgare som frågar sig: Varför vidtar man inte samma åtgärder i exempelvis Helsingborg, som har ett omfattande smittutbrott just nu, eller i Stockholm, som har varit hårt drabbat av pandemin under hela våren? Svaret är att vi inte har den lagstiftningen på plats. Det är inte möjligt att helt och hållet stänga alla restauranger och krogar i en stad eller en stadsdel.

Vi behöver se över vilken typ av möjligheter vi har i en pandemisituation. Det finns en stor enighet om de förslag som har lagts fram i bland annat socialutskottet om att trycka på så att vi snabbt får en ny pandemi-lagstiftning. Vi behöver bli mer flexibla när det handlar om åtgärder att vidta i händelse av en pandemi.

Mycket har ändå gjorts. Folkhälsomyndigheten, regeringen och andra har vidtagit en hel del åtgärder för att minska den smittspridning som sker i restaurang- och krogmiljö. Det handlar bland annat om att se till att servering sker till människor som sitter ned. Det handlar om att sluta med alkoholförsäljning efter klockan 22.00, fru talman. Det handlar om att begränsa antalet sittande vid ett bord till åtta personer.

Det är klart att det finns skäl att understryka att det är de nationella riktlinjerna och reglerna som gäller. Men det finns stora möjligheter för den kommunala nämnden som har att sköta tillsynen att tillsammans med smittskyddsläkare och andra vidta ytterligare åtgärder där det regionalt är så behövligt. Det är viktigt att understryka det, eftersom det har framhållits som en del av diskussionen. Den möjligheten finns i samverkan med smittskyddsläkaren att vidta ytterligare åtgärder.

Kommuner har också kompenseras för den ökade möjlighet till tillsyn som ska ske av hur krogar och restauranger betar sig. Jag förutsätter att det kommer att komma ytterligare medel även nästa år för att sköta tillsynen av detta.

Fru talman! Vi behöver hjälpas åt för att bekämpa smittan. Krogarna och restaurangerna är en viktig del i det arbetet. Men när man ändå talar om detta är det också viktigt att komma ihåg att krogar och restauranger är en viktig del av vår kultur. Det är matglädje det handlar om. Det är sysselsättning och socialt umgänge som är viktigt även i tider med distans.

För vår del yrkar vi socialdemokrater bifall till utskottets förslag. Jag vill säga följande till dig som sitter och funderar på: Ska jag gå på krogen? Ska jag kunna gå ut och få mig en bit mat? Ja, det tycker jag att du ska göra. Det är viktigt att du gör det för att understödja restaurangnäringen, men gör det på ett ansvarsfullt sätt.

Gå till restauranger och pubar som följer regelverket och ser till att det är möjligt att hålla distans. En dag är pandemin förbi. Då behöver Sverige en levande restaurangnäring för kulturens och det sociala umgängets skull.

Anf. 42 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det är precis som jag sa i mitt tidigare anförande i dag en oerhört besvärlig tid vi lever i. Utvecklingen just nu går inte åt rätt håll. Vi måste alla göra allt vi någonsin kan för att dämpa smittspridningen.

Jag är imponerad av alla de insatser som ett antal av de absolut hårdast pressade näringarna har gjort. Det gäller inte minst restaurangnäringen men även besöksnäringen och transportnäringen. Trots att det har varit till priset av stora ekonomiska uppoffringar har man varit beredd att göra ett antal frivilliga restriktioner.

Socialdemokraten Dag Larsson lyfte tidigare fram frågan: Varför gör vi inte i Helsingborg som man har gjort i Danmark? Där går man in betydligt tuffare och stänger ned verksamhet i ett läge där det faktiskt behövs. Dag Larsson hade också svaret på det. Vi har inte i Sverige en effektiv lagstiftning som utgår ifrån: Hur ska vi bekämpa smittan? Hur ska vi bekämpa pandemin?

Vi har ett antal olika lagstiftningar som kanske inte alls har det syftet. Regeringen har försökt bekämpa pandemin med alkohollagen och ordningslagstiftningen. Det ärende vi ska diskutera i dag handlar om vilka begränsningar man kan göra på serveringsställen.

För oss i Centerpartiet är det en självklarhet att man i det här läget inte rycker bort ett av de verktyg som regeringen har till sitt förfogande, nämligen lagen om begränsningar vad gäller serveringsställen. Men det hade varit så mycket bättre, fru talman, om vi redan i dag hade haft på plats en pandemilagstiftning som kunde utgå från: Hur stor är risken att smitta sprids vid olika aktiviteter i det svenska samhället?

Där skulle vi kunna gå in med förslag och beslut om restriktioner. Vi skulle kanske till och med i ett pressat läge kunna göra det man har gjort i Danmark, stänga en hel verksamhet. Dessutom hade vi kunnat hantera den ekonomiska kompensationen till de näringsidkare som drabbas stenhårt av den här typen av beslut.

Den lagstiftningen har vi inte. Pandemin har rullat på nu under tio månader, men lagstiftningen är ännu inte på plats. Den är inte ens remitterad. Det är inte ens ett färdigt förslag från Regeringskansliet.

Där är jag väldigt glad över att vi nu i socialutskottet tillsammans arbetar för att ställa krav på regeringen att så snabbt det någonsin går leverera ett förslag till pandemilagstiftning.

I det läget, när vi har den lagstiftningen på plats, kommer inte behovet att vara lika stort av den här typen av lagstiftning som vi i dag ska förlänga eller av att använda alkohollagen eller ordningslagen för att pressa tillbaka pandemin.

Med de orden vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 43 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Liberalerna ställer sig bakom betänkandet och yrkar avslag på reservationer.

Den här pandemin visar att det är allas ansvar att bekämpa denna smittspridning. Det handlar om människor i alla åldrar och i alla professioner. Men vi får gå till väga på lite olika sätt beroende på vilken situation vi befinner oss i. Hur ser smittriskerna ut?

Det måste vara proportionerliga inskränkningar som vi beslutar om efter konsekvensanalys. Det behöver inte ta särskilt mycket tid. Det kan gå kvickt. Men konsekvensanalyserna måste inbegripa dem som berörs.

Jag kan säga att den begränsning som gällde för 70-plussare, dit jag själv hör, inte skedde i dialog. Det var mer panik. Det var kanske rätt i början. Men sedan i fortsättningen hade det väldigt många allvarliga konsekvenser. Det var till och med åsrika människor som tog livet av sig.

Nu diskuterar vi serveringsställena. Här tycker jag att inskränkningarna har varit proportionerliga. Man har inte behövt stänga. Människor ska sitta ned och äta sin mat och med avstånd till varandra, och tillsynen har fungerat väl. Det har funnits undantag, men de har också rättats till.

Sedan har take away kommit som någonting väldigt positivt som jag tror kommer att stanna. Som 70-plussare går jag inte på restaurang. Jag saknar fysisk närvaro av andra människor. Men man kan få väldigt god mat från serveringsställena.

Som Anders W Jonsson sa behövs en pandemilag. Sverige har kommit sämre ut än de andra nordiska länderna för att vi har fått använda olika lagstiftningar för att kunna fatta hyggligt bra beslut. Vi har inte kunnat slå till på det sätt som Norge, Finland och Danmark har kunnat göra.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 44 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman! Ja, i dag är det över 7 000 människor som har fått sätta livet till i pandemin i vårt Sverige. En mormor, en farfar, en dotter, en son – vi tänker alla på dem nu.

Fru talman! Det är oerhört viktigt att förstå att de råd som nu ges av våra myndigheter och av vår regering inte är allmänna tips. De råden måste följas. Smittspridningen går stadigt uppåt, och vi behöver göra de begränsningar som krävs för att begränsa smittspridningen så att färre ska behöva sätta livet till, så att sjukvården ska klara av sitt arbete och så att de som jobbar inom sjukvården ska orka med.

Fru talman! Det är tydligt att alla partier i Sveriges riksdag ser problemet med att vi inte har en pandemilag och att vi borde ha haft en pandemilag på plats redan innan vi drabbades av covid-19. Så är inte fallet, och det är bra att vi kommer att debattera detta i riksdagens kammare nästa vecka.

Det pågår nu ett febrilt arbete på Regeringskansliet med att ta fram en pandemilag, och det är väldigt bra så. Vi kan inte sköta smittskyddsarbetet på ett adekvat sätt bara med hjälp av ordningslagen och alkohollagen. Vi behöver få bättre lagstiftning på plats.

Fram till dess måste vi arbeta på det sätt som vi har gjort hitintills, och en del av det är denna förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Det är viktigt att kunna mötas socialt under bra omständigheter, och det är många som gärna vill göra något besök på restaurang. Men det måste kunna ske under smittsäkra former.

Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 9 december.)

§ 6 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2020) 767 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om dataförvaltning (dataförvaltningsakten)

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:51 Konkurrensverkets befogenheter

2020/21:3782 av Tobias Andersson m.fl. (SD)

2020/21:3784 av Lars Hjälmered m.fl. (M)

Prot. 2020/21:48

7 december

*Förlängning av lagen
om tillfälliga smitt-
skyddsåtgärder på
serveringsställen*

§ 7 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 4 december

2020/21:217 Samspelet mellan försvar och byggande

av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

2020/21:218 Klimatomställningen och elanvändningen

av *Lars Hjälmered* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 december

2020/21:853 Miljö tillståndprocesserna

av *Lars Hjälmered* (M)
till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

2020/21:854 Kampanjer mot ett annat EU-lands ledare

av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

2020/21:855 Assistansersättning vid sjukhusvistelse

av *Carina Ståhl Herrstedt* (SD)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:856 Åtgärder mot vapenstölder

av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2020/21:857 Trygga familjehemsplaceringar

av *Carina Ståhl Herrstedt* (SD)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:858 Den vita käppens status som trafiksymbol

av *Monika Lövgren* (SD)
till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:859 Personalförsörjning på vård- och omsorgsboenden

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:860 Ett förbud mot bensinbilar

av *Eric Palmqvist* (SD)
till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

2020/21:861 Rena hav och vatten

av *Åsa Coenraads* (M)
till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

2020/21:862 Uppdraget om flytt av varg
av *Åsa Coenraads* (M)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:863 Skrivelsen om försvarspolitiska samarbeten
av *Hans Wallmark* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

Prot. 2020/21:48
7 december

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 15.12.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 2 anf. 19 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 41 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Meddelande om frågestund	1
§ 2 Granskningsbetänkande hösten 2020	1
Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU10	1
<i>Inledning och administrativt inriktad granskning (kapitel 1).....</i>	<i>1</i>
Anf. 1 KARIN ENSTRÖM (M).....	1
Anf. 2 HANS EKSTRÖM (S).....	4
Anf. 3 PER SÖDERLUND (SD)	5
Anf. 4 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	6
Anf. 5 CAMILLA HANSÉN (MP).....	7
Anf. 6 LINDA MODIG (C)	8
<i>Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen (kapitel 2)</i>	<i>9</i>
Anf. 7 IDA DROUGGE (M).....	9
Anf. 8 MIKAEL STRANDMAN (SD)	11
Anf. 9 TINA ACKETOFT (L)	12
Anf. 10 ERIK EZELIUS (S)	13
<i>Handläggning av vissa regeringsärenden m.m. (kapitel 3).....</i>	<i>14</i>
Anf. 11 IDA KARKIAINEN (S).....	14
Anf. 12 ERIK OTTOSON (M)	16
Anf. 13 PER SÖDERLUND (SD)	18
Anf. 14 LINDA MODIG (C)	21
Anf. 15 JESSICA WETTERLING (V)	23
Anf. 16 TUVE SKÅNBERG (KD)	25
Anf. 17 TINA ACKETOFT (L)	27
Anf. 18 CAMILLA HANSÉN (MP).....	29
Anf. 19 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	30
Anf. 20 IDA DROUGGE (M).....	32
Anf. 21 MIKAEL STRANDMAN (SD)	34
Anf. 22 ERIK EZELIUS (S)	35
<i>Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 4)</i>	<i>35</i>
Anf. 23 PATRIK BJÖRCK (S).....	35
Anf. 24 LARS JILMSTAD (M).....	37
Anf. 25 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	39
<i>Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning (kapitel 5).....</i>	<i>41</i>
Anf. 26 KARIN ENSTRÖM (M).....	41
Anf. 27 IDA KARKIAINEN (S).....	42
Anf. 28 FREDRIK LINDAHL (SD)	43
Anf. 29 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	45
§ 3 Upphävande av bestämmelse i lagen om författningssamlingar för riksdagsförvaltningen, Riksbanken och Riksrevisionen.....	46
Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU12	46
(Beslut skulle fattas den 9 december.).....	46
§ 4 Uppföljning av vaccinationer mot covid-19.....	46
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU4	46
Anf. 30 LORENA DELGADO VARAS (V)	46
Anf. 31 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	47
Anf. 32 DAG LARSSON (S).....	49

Anf. 33 MATS SANDER (M).....	50	Prot. 2020/21:48
Anf. 34 PER RAMHORN (SD)	51	7 december
Anf. 35 ANDERS W JONSSON (C)	51	-----
Anf. 36 BARBRO WESTERHOLM (L).....	53	
Anf. 37 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	54	
(Beslut skulle fattas den 9 december.).....	54	
§ 5 Förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder		
 på serveringsställen.....	55	
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU6	55	
Anf. 38 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	55	
Anf. 39 MATS SANDER (M).....	56	
Anf. 40 PER RAMHORN (SD)	57	
Anf. 41 DAG LARSSON (S)	58	
Anf. 42 ANDERS W JONSSON (C)	59	
Anf. 43 BARBRO WESTERHOLM (L).....	60	
Anf. 44 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	61	
(Beslut skulle fattas den 9 december.).....	61	
§ 6 Bordläggning.....	61	
§ 7 Anmälan om interpellationer.....	62	
§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	62	
§ 9 Kammaren åtskildes kl. 15.12.....	63	